

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกเยาวชนและผู้สูงอายุ
บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

The Participation of the students to the transmission of knowledge of
livelihood to the Youth and elderly in Banwangpung, Phrae Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ วุวงศ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCU RS 804264013

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ
บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

The Participation of the students to the transmission of knowledge of
livelihood to the Youth and elderly in Banwangpung, Phrae Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ วุวงศ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๔

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCU RS 804264013

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่)

Research Report

The Participation of the students to the transmission of knowledge of livelihood to the Youth and elderly in in Banwangpung, Phrae Province

By

Asst. Prof. Dr. Onanong Woowong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2564

Research Project Funded

by Research and Academic Foundation Mahachulalongkornrajavidyalaya

University Phrae Campus

MCU RS 804264013

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus)

ชื่อรายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่
 ผู้วิจัย ผศ.ดร.อรอนงค์ วุวงศ์
 ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
 ปีงบประมาณ ๒๕๖๔
 ทูลอดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่และศึกษาความพึงพอใจการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ บ้านวังปึง กลุ่มตัวอย่าง เป็นเยาวชน ๒๕ คน และ ผู้สูงอายุ ๒๕ คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามแบบและการสังเกตจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย ๑.ศึกษาความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของชาวบ้านในชุมชนบ้านวังปึง ๒.จัดเตรียมสถานที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ๓.จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ๔.การถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเหรียญโปรยทาน

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๓ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ รองลงมา ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ และด้านกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗

Research Title : The Participation of the students to the transmission of knowledge of livelihood to the Youth and elderlies in Banwangpung, Phrae Province

Researcher Assist. Prof. Dr. Onanong woowong

Department Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campuse

Fiscal Year ๒๐๒๐

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campuse

ABSTRACT

This study aimed to investigate the process of the transmission of knowledge of livelihood of the youth and elderlies at Ban Wang Pung, Phrae Province, and to study the satisfaction of participating in the transmission of knowledge of livelihood of the youth and elderlies at Ban Wang Pung, Phrae Province. In this regard, the researcher has defined the case study area, which is Ban Wang Pueng, the sample group is 25 youth and 25 elderlies people. Statistics used for data analysis, percentage and mean.

The results revealed as follows.

The process of transferring the body of knowledge to youth and elderlies at Ban Wang Pueng, Phrae province consisted of 1. Studying the interest in participating in the activities of the knowledge transfer of the villagers in Ban Wang Pueng community. 2. Prepare a place for the transfer of knowledge 3. Prepare equipment for activities 4. In terms of passing on knowledge making coins.

The results of the assessment of students' participation in the knowledge transfer of youth and elderlies at Ban Wang Pung, Phrae Province in all aspects. participate for 72.83 percent, or an average of 4.73, followed by the highest participate. is the benefit of participation for 80 percent or an average of 4.80 and the process for 67.50 percent or an average of 4.67

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ในครั้งนี้ งานวิจัยสำเร็จไปด้วยดีขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงงานวิจัย

ขอขอบคุณเจ้าของเอกสารที่นำมากล่าวอ้างในงานวิจัยครั้งนี้ นิสิต ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบประเมินการมีส่วนร่วม รวมถึงขอขอบพระคุณผู้บริหาร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย และให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยในครั้งนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ วุวงศ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓๐ กันยายน ๒๕๖๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕
๒.๑ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	๕
๒.๒ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๑๐
๒.๓ แนวคิดการสร้างสัมมาชีพ.....	๑๖
๒.๔ ทฤษฎีการเรียนการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้.....	๑๘
๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจ.....	๓๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๕๐
๓.๒ ประชากรที่และกลุ่มตัวอย่าง.....	๕๑
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย.....	๕๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๓
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๔
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๕
๔.๑ กระบวนการการถ่ายถอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่.....	๕๕
๔.๒ ผลการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายถอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชน และผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่.....	๖๐
๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๖๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๖๕
สรุปผลการวิจัย.....	๖๕
อภิปรายผล.....	๖๘
ข้อเสนอแนะ.....	๗๐
บรรณานุกรม.....	๗๑
ภาคผนวก.....	๗๕
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย.....	๗๖
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรมการวิจัย.....	๗๘
ภาคผนวก ค การรับรองการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๘๐
ภาคผนวก ง ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบจากงานวิจัย.....	๘๒
ประวัติผู้วิจัย.....	๘๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ จำแนกตามเพศ	๖๐
๒	ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ	๖๑
๓.	ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ	๖๑
๔.	ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์	๖๒
๕	ผลการประเมินคุณภาพผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ รวมทุกด้าน	๖๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการทำงานประกอบอาชีพ เป็นความรู้ความชำนาญที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit knowledge) ซึ่งมีความซับซ้อนซ่อนเร้น ยากที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นข้อความ ตัวอักษร หรือในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) ภูมิปัญญาบางเรื่องถือเป็นเคล็ดลับที่ไม่เปิดเผย ถ่ายทอดกันแต่เฉพาะหมู่เครือญาติ หรือคนสนิทชิดชอบด้วยการบอกกล่าวเล่าต่อๆ กันมา ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้รับการพัฒนาก้าวหน้าหรืออาจสูญหายไปพร้อมกับการจากไปของบุคคลผู้มีความรู้เหล่านั้น เป็นผลให้แต่ละคนหรือแต่ละชุมชนต้องสร้างความรู้ใหม่ขึ้นใช้เองโดยไม่จำเป็นอีกทั้งเป็นความรู้ที่บูรณาการขึ้นมาจากหลายสาขาวิชา^๑ ประเวศ วะสี กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียนมา แต่เป็นความเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันทั้งหมด”

กระบวนการเรียนรู้ (Learning process) เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ดังนี้ ๑) มีความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ ๒) สร้างความรู้สึกรู้สึกหรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้หรือการใช้วิธีการเรียนรู้ ๓) เกิดผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (ends) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (means) หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับตน บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างถ่องแท้และลึกซึ้ง โดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge dissemination) โดยการนำความรู้ที่ได้จากการสะสมแสวงหาไปทั้งหมดไปถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาจอยู่ในรูปของกระบวนการสื่อความหมาย การใช้สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ มาช่วยให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ และเกิดการแลกเปลี่ยนหรือการถ่ายทอดความรู้ Transfer Knowledge เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กระบวนการที่ทำให้ความรู้ที่พัฒนา มีการแพร่กระจายไปสู่บุคลากรที่เป็นเป้าหมาย ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละอย่างก็มีเป้าหมายแตกต่างกันไป ๒ ลักษณะคือ เน้น

^๑ ประเวศ วะสี, การจัดภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. วารสารชุมชนพัฒนา. 1(5):21-25.

ประสิทธิภาพและเน้นประสิทธิผล^๒ เช่นเดียวกับ ยุทธนา แซ่เตี่ยว ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge dissemination) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการสะสมแสวงหามาทั้งหมดไปถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาจอยู่ในรูปของกระบวนการสื่อความหมาย การใช้สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ มาช่วยให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ และเกิดการแลกเปลี่ยนหรือการถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) เพื่อให้เกิดความคิดใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้น การถ่ายทอดความรู้ และการแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กระบวนการที่ทำให้ความรู้ที่พัฒนา มีการแพร่กระจายไปสู่บุคลากรที่เป็นเป้าหมาย ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละอย่าง ก็มีเป้าหมายแตกต่างกัน^๓

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในปัจจุบันได้ส่งผลทำให้เกิดความสนใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านลดลงไป คนไทยให้ความสำคัญกับมรดกทางภูมิปัญญาของตนเองน้อยลง มุ่งความสนใจให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และรับกระแสความทันสมัยและเทคโนโลยีจากวัฒนธรรมตะวันตก หรือวัฒนธรรมจากประเทศอื่น ๆ ส่งผลให้คนไทยและสังคมไทยปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิต แต่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีคนไทยและกลุ่มคนในสังคมไทยเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น พยายามทำความเข้าใจพื้นฐานวัฒนธรรมของไทย เพื่อให้คนไทยแลสังคมไทยยังคงดำรงอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยและสามารถก้าวไปตามกระแสความเจริญของโลกาภิวัตน์ในด้านต่างๆ ได้อย่างมีสติและมั่นคง^๔

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ เพื่อให้นิสิตมีส่วนร่วมในถ่ายทอดองค์ความรู้และให้บริการเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชน ท้องถิ่น และสังคม เพื่อมุ่งหวังให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

^๒ ยุทธนา แซ่เตี่ยว, การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ สร้างองค์กรอัจฉริยะ, กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗, หน้า ๑๒๒.

^๓ ยุทธนา แซ่เตี่ยว, การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ สร้างองค์กรอัจฉริยะ, (กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๒.

^๔ สุรเดช ศรีวิชัย, แผนจัดการเรียนรู้กิจกรรมงานช่างพื้นฐานโดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาโรงเรียนสาริตถมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐, หน้า ๑ .

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาสัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบเนื้อหาในการศึกษาที่สำคัญดังนี้

- ๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี แนวคิดเกี่ยวกับจากเอกสาร ตำรา
- ๒) การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

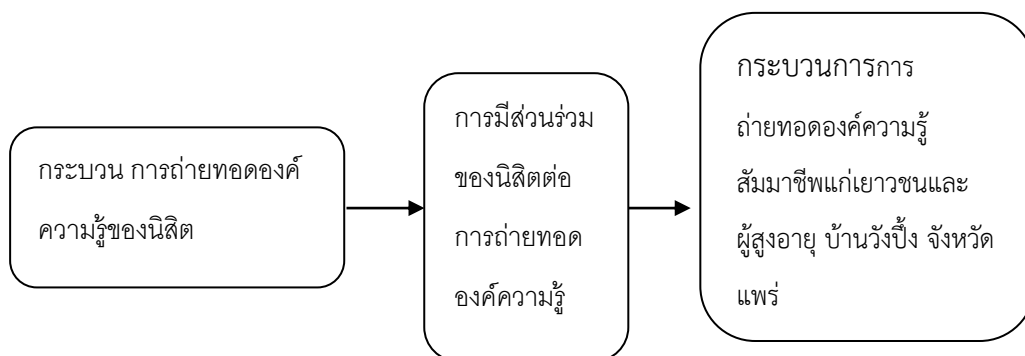
๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

กระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ใช้ประชากรเยาวชนและผู้สูงอายุ จำนวน ๕๐ คน แยกเป็นเยาวชน ๒๕ คน ผู้สูงอายุ ๒๕ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตพื้นที่

บ้านวังปึง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

๑.๔ กรอบแนวความคิดการวิจัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑.๕.๑ การมีส่วนร่วมของนิสิต คือ นิสิตคณะครุศาสตร์มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาสัมมาชีพให้กลับเยาวชนและผู้สูงอายุ

๑.๕.๒ การถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพ คือ การนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาด้านการจัดทำผลิตภัณฑ์ปราชญ์ชาวบ้านด้วยใบหอยรัฐบาลที่ไม่ใช่ เพื่อใช้ในงานต่างๆ และส่งเสริมสร้างรายได้ให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ได้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาสัมมาชีพ

๑.๖.๒ ได้ทราบระดับความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุ

๑.๖.๓ ได้ทราบการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและผู้สูงอายุ ตำบลหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ และศึกษาการมีส่วนร่วมของ นิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาสมาชิกของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง ผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.๓ แนวคิดการสร้างสมาชิก
- ๒.๔ ทฤษฎีการเรียนการสอนและการถ่ายทอดองค์ความรู้
- ๒.๕ ความพึงพอใจ
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ถือได้ว่าเป็นขั้นตอน และกระบวนการที่สำคัญ ที่พลังส่งผลให้การดำเนินโครงการต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและ ได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนมีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่ง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาพร้อมกันพัฒนานั้น ได้ มีนักวิชาการ ได้ให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมเป็นจำนวนดังนี้

ถวิลวดีบุรีกุล^๑ ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชน รวมถึงการนำความคิดเห็นไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและตัดสินใจของ ภาครัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการสื่อสารสองทาง คืออย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

---

^๑ ถวิลวดีบุรีกุล, การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

ซึ่งประกอบด้วย การแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการและผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ^๒ ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง เป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเองเพื่อแก้ไขปัญหาในกลุ่มของตนเองโดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก โดยมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

๒) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนจากรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบโดยทั่วไปในประเทศที่กำลังพัฒนา

๓) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของ รัฐบาลภายใต้การดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ ผู้ดำเนินการได้รับผลทันทีแต่ไม่ได้รับผลระยะยาวและมีผลเสีย คือไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ประชาชน

กระบวนการของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการและผู้ที่เคยทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมได้กล่าวถึงกระบวนการ ของการมีส่วนร่วม ดังนี้

WHO and UNICEF^๓ ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน กิจกรรมไว้ ๔ ขั้นตอนดังนี้

๑) การวางแผนประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับ ความสำคัญต้องเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากรกำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการที่สำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

๒) การดำเนินงานประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารการ ใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในการควบคุมจัดสรรทางการเงิน

๓) การใช้ประโยชน์ประชาชน ต้องนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการ ควบคุมทางสังคม และ

^๒ United Nation, Popaler Participation In Decision Making For Development, อ้างถึงใน สิริพัฒน์ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, หน้า ๓๕.

^๓ WHO and UNICEF, Report of the international conference on primary health care, (New York: N.P.Press,1978), 41

๔) การได้รับประโยชน์ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชน ในพื้นฐานที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้

อรรถัย ก๊กผล^๕ เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ควรยึดถือไว้ในการออกแบบและบริหารจัดการโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบไปด้วย ๔S คือ

๑. Starting Early กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดำเนินการก่อน การตัดสินใจที่ผ่านมากล้ามเหลวของการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากภาครัฐเริ่มกระบวนการ มีส่วนร่วมล่าช้า หลังมีการตัดสินใจเรียบร้อยแล้วหรือมีข้อผูกมัดอื่นๆ จนเปลี่ยนแปลงไม่ได้หรือ หลังจากเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจมิให้ หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่ว่าวัน หรือไม่กี่สัปดาห์เป็นเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ สะท้อนความจริงใจ ของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่าง กว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

นอกจากนี้ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มี ประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ การบริหารการมีส่วนร่วมควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการ ในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน เช่น กรณีการทำโครงการโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะ ควรต้องปรึกษาหารือถึงความจำเป็นของการมีโรงไฟฟ้า หรือที่ทิ้งขยะหรือไม่ก่อนจะถามว่าตั้งที่นี้ได้หรือไม่

๒. Stakeholders ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรง หรือทางอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มที่ ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจต้องได้รับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นกลุ่มต่างๆ หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระวังไม่ให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ต้อง ตระหนักว่าประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับผลกระทบจากประเด็นการตัดสินใจไม่เท่ากัน บ่อยครั้งที่ เรามัก คิดว่าประชาชนเป็นกลุ่มเดียวกัน ในความจริงผู้ที่ได้รับผลกระทบมีหลากหลายกลุ่ม การบริหาร จัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ แตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามา มีส่วนร่วม เช่น กำหนดเวลาการรับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้หรือการใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดินทางไปร่วม การพยายามเข้าหากลุ่มที่ด้อยโอกาส ในสังคม เช่น คนยากจน ผู้หญิง คนชรา และเด็ก

^๕ อรรถัยก๊กผล, การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต, ๒๕๕๖), หน้า ๙๘-๑๐๐.

๓. Sincerity การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่ามีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการ หรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ชื่อสัตย์ปราศจากอคติให้เกียรติซึ่งกัน และกัน มีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา โดยเฉพาะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ ตอบสนองต่อความ สงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการได้อย่างชัดเจน ลดปัญหาข้อสงสัยที่อาจก่อให้เกิดข้อสับสนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาสู่ความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

๔. Suitability การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้อง พิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความหลากหลายและ ลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม สังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการความสามารถหรือความพร้อม ทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากรและงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่ เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้นยังต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิผล กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีวิธีที่ดีที่สุด จำเป็นต้องปรับตามสถานการณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรหลากหลาย เช่น ประเด็นสาธารณะที่ต้องนำสู่กระบวนการมีส่วนร่วม เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ ควรเข้าสู่ กระบวนการมีส่วนร่วม รวมทั้งปทัสถาน วัฒนธรรมชุมชนและบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมีผล ต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งสิ้น

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ^๕ ได้เสนอหลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ๕ ประการดังนี้

^๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ.2551-2555.” http://opdc.go.th//special.php?spc_id=2&content_id=156 ๑๒ เมษายน ๒๕๖๔.

๑. ภาวะผู้นำที่ทำหน้าที่สร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาและความร่วมมือร่วมใจในการทำงานที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ในเชิงกลยุทธ์ ความซื่อสัตย์สุจริต และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. การสร้างค่านิยมในการทำงานกันอย่างเหนียวแน่น จึงจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรภาพอย่างแท้จริง

๓. การพัฒนาปรับปรุงการทำงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการปรับกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องงานอย่างต่อเนื่อง

๔. การจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกเครือข่ายเพื่อใช้ในการติดต่อประสานงานและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

๕. การสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสาร และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน โกวิทย์พวงงาม ได้เสนอว่า กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถดำเนินการ ด้วยวิธีดังต่อไปนี้^๖

๑. การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมหรือเนื้อหาหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนาเพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

๒. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบผลต่างๆ ทั้งผลดีและผลเสีย โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

๓. การให้คำแนะนำปรึกษากับประชาชนต้องเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการ บริหารโครงการ เพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วม ในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

๔. การสำรวจ เป็นวิธีการมีส่วนร่วมให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างทั่วถึง

๕. การประสานงานร่วม เป็นวิธีการที่ให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการบริหารหรือจัดการ

๖. การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมสอบถามข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๗. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

๘. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดง ความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

^๖ โกวิทย์พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2550), 18.

๙. สานสาธิต เป็นการใช้เทคนิคทุกรูปแบบในการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๒.๒ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้ดังนี้

ภูมิ หมายถึง พื้น ชั้น พื้นเพ ความรู้

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ เมื่อนำคำข้างต้นมารวมกันกับคำว่า ไทย จะได้ความหมายว่า^๗

ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง^๘ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ อันเกิดจากประสบการณ์ของตนเองโดยทางตรงและทางอ้อม ซึ่งได้จากอดีตที่สั่งสมไว้ด้วยความสามารถของตนเองที่ตนเองสามารถรับไว้ได้

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง^๙ วิธีการจัดการ วิธีการชี้นำ และการริเริ่มเสริมต่อของนักปราชญ์ ในท้องถิ่นหรือในกลุ่มชน ภูมิปัญญาชาวบ้านล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉียบคมในการหยั่งเห็น หยั่งรู้ ที่ลุ่มลึกกว่าวิสัยทัศน์) เป็นรากฐาน รากเหง้าของ ภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงมักเกี่ยวเนื่องกับการนำสถานะตามธรรมชาติที่อยู่ในวิสัยที่จะจัดการได้ หรือภาวะที่เกิดจากการกระทำ การเสาะสร้างของคนรุ่นก่อนๆ มาปรับปรุงแก้กฏเกณฑ์การดำรงชีพขั้นพื้นฐาน หรือปัจจัย ๔ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยาบำบัดโรครภัยใช้เจ็บ แล้วภูมิปัญญาเหล่านั้นค่อยๆ แดกหน่อต่อยอดเป็นภูมิปัญญาเพื่อจรรโลงจิตใจ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ อันได้แก่ ภูมิปัญญาประเภทงานช่างฝีมือและศิลปกรรมพื้นบ้าน เช่น ตุง ธง ตลอดจนภูมิปัญญา อันเป็นบัพทสถานที่ยึดถือว่าเป็นความดี ความงาม ตามคติชนหรือ คติชาวบ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom)หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local Wisdom) หมายถึงพื้นเพรากฐานความรอบรู้ของชาวบ้าน หรือ ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบต่อกันมา ทั้งทางตรงคือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง และทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สะสมสืบต่อกันมา ตัวอย่างเช่น การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

^๗ อรอนงค์ วุวงศ์, **วัฒนธรรมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๑๙

^๘ เมตต์ เมตต์การุณจิต อ่างในอรอนงค์ วุวงศ์, **วัฒนธรรมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๐.

^๙ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบุลย์อ่างในอรอนงค์ วุวงศ์, **วัฒนธรรมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒๐.

กล่าวอีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ชาวบ้านคิดได้เองและนำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งในแง่มุมที่กว้างและลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้เหมาะสมกับกาลสมัย และมีการสืบทอดต่อกันมา ตัวอย่างเช่น การทอผ้า เครื่องจักรสานต่างๆ การย้อมผ้าด้วยเปลือกไม้ เป็นต้น

ประเภทของภูมิปัญญาไทย

ประเภทของภูมิปัญญาไทยแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ ระดับชาติและระดับท้องถิ่น^{๑๐} ภูมิปัญญา ระดับชาติ เป็นภูมิปัญญาที่พัฒนาสังคมไทยให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอดีต การเสียเอกราชการสร้างเสริมความศิวิไลซ์ให้กับชาติตราบนานทุกวันนี้ เช่น กรณีการกอบกู้เอกราชของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นสมัยยุคอาณานิคม เป็นต้น

๑) ภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน

เป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น เป็นพื้นความรู้ของชาวบ้านในการคิดแก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง หรือสติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้ชีวิตถาวรกับป่าเขา น้ำ ปลา ฟานก ดิน หญา สัตว์ป่า พืช แมลง และธรรมชาติ รอบตัวเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของพวกเขา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้านอาจแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นนามธรรม หมายถึง เป็นสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น มีพิธีกรรมต่างๆ เกิดขึ้น เช่น การทำคลอด การอยู่ไฟ การรักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เวทมนตร์ เป็นต้น

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นรูปธรรม หมายถึง ผลงานที่ชาวบ้าน ได้คิดค้นและประดิษฐ์ขึ้นมา เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาคนทั่วไปและสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การทอผ้า ผลผลิตทางหัตถกรรม ดนตรี ศิลปะ การนวดแผนโบราณ การรักษาโรคจากสมุนไพร เป็นต้น

การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง^{๑๑} การสนับสนุนฟื้นฟูดูแล บำรุงรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โบราณสถาน

^{๑๐} เสรี พงศ์พิศ, ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ ๑,๒. (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๖), หน้า ๑๔๗.

^{๑๑} Super User, การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน <http://krutermak.in.th/index.php/2016-09-13-22-18-41/2-uncategorised/37-3> ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

โบราณวัตถุ การละเล่นดนตรี ชีวิตความเป็นอยู่ และวิทยาการที่มีอยู่แล้วในชุมชน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าดีงาม ให้คงสภาพหรือปรับปรุงในส่วนที่ดิ่งงามของสิ่งเหล่านั้นจากสติปัญญาชาวบ้าน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างสมสมัยจากการศึกษาของนักวิชาการหลายแขนงพบว่า การเสื่อมสลายของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน มีสาเหตุคือ

ประการแรก เกิดจากความสูญเสียบความเข้าใจและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นชนบทไทยทั่วประเทศ

ประการที่สอง เกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมในหลายช่วงทศวรรษต่อเนื่องกัน คุณภาพระหว่างคน สังคม สิ่งแวดล้อมในเมืองได้สูญเสียบไป

ประการที่สาม เกิดจากความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจและสังคมที่หลังไหลเข้ามาอย่างรุนแรงเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

ประการที่สี่ เกิดจากวิกฤตการณ์ของระบบราชการที่ปรับเปลี่ยนได้ช้า ไม่ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ

ประการที่ห้า เกิดจากคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานวัฒนธรรมพุทธเกษตรที่เป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยสั่นคลอนจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก

ประการสุดท้ายเกิดจากวิกฤตการณ์ของระบบการศึกษา ที่มุ่งเน้นทักษะและความรู้เป็นสากลแต่ขาดพื้นฐานดั้งเดิมมารองรับอย่างมั่นคง คือไม่ได้ให้ความสำคัญกับด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสมกลมกลืน ทำให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการแสวงอำนาจและผลประโยชน์ส่วนตนยิ่งนานวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น

การพัฒนากิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์โดยระบบการนิเทศภายในอย่างบูรณาการ เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองในด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร กิจกรรมการส่งเสริม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ตามนโยบาย ความเชื่อ จุดเน้น และสิ่งละอันพันละน้อยของกรมสามัญศึกษา หรือตามนโยบายของโรงเรียนหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการความถนัดและความสนใจของนักเรียนเป็นกระบวนการ

ความสำคัญของการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

ชาติไทยได้สร้างสม อารยะธรรมเป็นเวลานาน โดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอารยะธรรมของชนชาติใดให้ต้องสูญเสียบความเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม แม้ในช่วงระยะหลังหลายชั่วอายุคนที่ผ่านมา เรารับอารยะธรรมตะวันตกมาปรับใช้กับชีวิตแบบไทยๆก็เป็นที่ไปอย่างนุ่มนวล กลมกลืนไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง การทหาร การศึกษา การแต่งกาย ศิลปะ และการดนตรี ตลอด

จนถึงชีวิตความเป็นอยู่ เรายังคงรักษาเพิ่มพูนคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของเราจนเป็นที่ภาคภูมิใจแก่คนไทยทั้งชาติและพลโลก

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อการดำรงชีวิตของทุกชีวิตอย่างมากด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมทั้งด้านดีและด้านที่ยังไม่ได้พัฒนาให้เหมาะสมจากทั่วทุกมุมโลก หลังไหลเข้าสู่วงจรชีวิตของคนไทยเราอย่างขาดระบบและขาดขั้นตอนการรับที่มีแบบแผนเพียงพอ ยังผลให้เยาวชนของเราเกือบทั่วประเทศพากันนิยมชมชื่นกับความแปลกใหม่ของวัฒนธรรมต่างชาติ บางคนถึงกับดูหมิ่นอับอายในศิลปวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านของไทย เป็นเรื่องที่น่าห่วงใยยิ่ง การสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนในชาติไปอย่างสิ้นเชิงนั้น เท่ากับเป็นการล่มสลายของชาติ ดังนั้นถึงแม้จะเป็นการยากลำบากที่จะแก้ไขในเรื่องนี้เพียงใดก็ตาม ก็ควรเริ่มต้นเพื่อชีวิตและสังคมไทยที่ดีและคงความเป็นเอกลักษณ์ไทย ดังนั้นการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อรักษาไว้ให้คงอยู่ให้เป็นมรดกของชาติ

๒. เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

๓. รักษาไว้ เพื่อศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ถึงความเป็นมาในอดีต เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

๔. เพื่อให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๕. เพื่อแสดงว่าชาติไทยมีอารยธรรมของตนเองมีได้อยู่ได้อิทธิพลของชาติใด

จุดมุ่งหมายของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๑. เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนไทยเกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมและตระหนักถึงภาระหน้าที่อันสำคัญของการสืบทอดมรดกทางสังคมนี้ไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลังต่อไป

๒. พื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดิ่งงมในอดีตของไทย ให้ได้รับการอนุรักษ์ส่งเสริม พัฒนาควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

๓. การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการเห็นคุณค่าและความสำคัญของการดำรงไว้ ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงมุ่งส่งเสริมให้โรงเรียน นักเรียนให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับปรุง เพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้อย่างสมสมัย ดังจะเห็นได้จากจุดหมายของหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น กล่าวไว้ในข้อ ๘ ว่า

“เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทาง ในการพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชนตลอดจนอนุรักษ์ และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน” และในจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายข้อ ๙ ระบุไว้ว่า

“เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลกมุ่งเน้นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของประเทศ” และนอกจากนี้ยังปรากฏในจุดประสงค์รายวิชาต่างๆ ทั้งมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อีกหลายๆรายวิชาเช่นวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา วิชาชีพ ฯลฯ

ฉะนั้นในการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้น จำเป็นจะต้องรณรงค์เผยแพร่ อนุรักษ์ ปรับปรุง พัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์และหรือนำเอาส่วนที่ปรับปรุงพัฒนาแล้วมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อการเรียนการสอน ให้มากที่สุด เช่นอาจนำมาแก้ปัญหาการบริหารโรงเรียนในด้านต่าง ๆนำมาใช้ในการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นต้น

แนวดำเนินการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาชาวบ้านในโรงเรียน

๑. ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่า เกิดเจตคติที่จะร่วมรับผิดชอบ ในฐานะเป็นสมบัติของทุกคนที่จะร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ฟื้นฟูและพัฒนาอย่างเหมาะสม

๒. ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมโรงเรียนให้นักเรียนมีโอกาสร่วมปฏิบัติในเชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเชื่อมโยงและร้อยรัดกับสภาพที่มีในท้องถิ่น เกิดความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง

๓. จัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการยอมรับ ภาคภูมิใจในมรดก ทางความคิด ทางการสร้างสรรค์สามารถเลือกสรรนำมาพัฒนาและสืบทอดอย่างสมสมัยได้

๔. ส่งเสริมโดยการรณรงค์อย่างกว้างขวาง ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้และพัฒนาอย่างเหมาะสมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตของตนและชุมชนในท้องถิ่น

๕. ปลุกฝังความรัก ห่วงแทนในคุณค่า เอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สามารถปรับปรุง และตอบสนององกระแสวิวัฒธรรมอื่นที่มีอิทธิพลได้อย่างชาญฉลาด

๖. สร้างและประสานเครือข่ายทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านกับองค์กรนอกโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อสนเทศองค์ความรู้เรื่องต่างๆ เพื่อสนับสนุนหรือร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

วิธีดำเนินการในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการในโรงเรียน

๒. ประชุมครูให้เข้าใจเรื่องการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๓. ประชุมนักเรียน ส่งเสริมให้อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔. ออกแบบสำรวจ และสำรวจรวบรวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน ในท้องถิ่นของตนและท้องถิ่นอื่น

๕. เก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุและความเชื่อไว้ที่โรงเรียน เพื่อนำไว้ในการศึกษา ค้นคว้าต่อไป

๖. วิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปรับปรุง แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนให้มากที่สุด

๗. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชากิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๘. ส่งเสริมให้นักเรียนนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน หรือประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน หรือใช้ในชีวิตประจำวัน

๙. ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมต่างๆ ให้มีขึ้นอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๑๐. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้านเช่น รวบรวมเป็นเอกสาร

๑๑. การจัดกิจกรรมส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับหลักสูตร.

โรงเรียนมีหน้าที่ให้การสนับสนุนในการใช้สิ่งแวดล้อมสภาพท้องถิ่น ทั้งในด้านวัสดุอุปกรณ์ บุคลากรท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์โรงเรียนอาจนำไปดำเนินการได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

๑. ชี้แจงให้บุคลากรในโรงเรียนทราบถึงแนวทางพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดทำรายวิชาท้องถิ่น

๒. สำรวจความต้องการของท้องถิ่น

๓. สำรวจความคิดเห็นความต้องการของผู้ปกครอง

๔. สำรวจความต้องการของผู้เรียน

๕. นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำหลักสูตร

๖. ดำเนินการจัดทำหลักสูตร

๗. ขออนุมัติการใช้หลักสูตร

๘. นำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียน

๙. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

การเสริมหลักสูตร

มี ๒ ลักษณะคือ การจัดทำเป็นโครงการทั้งโรงเรียน และเป็นการจัดกิจกรรมที่ระบุไว้ในหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนมีแนวทางดำเนินการดังนี้

๑.สำรวจข้อมูลท้องถิ่น

๒.สำรวจสภาพปัญหาภายในโรงเรียนเพื่อวิเคราะห์ในการนำมาแก้ไข หรือส่งเสริมสำหรับการจัดทำโครงการ

๓.วิเคราะห์ข้อมูล

๔.นำผลมาวิเคราะห์มาจัดทำโครงการ

๕.ดำเนินการตามโครงการ

๖.สรุปผลและเผยแพร่

การสอนสอดแทรกในรายวิชาต่างๆมีแนวทางดำเนินการดังนี้

๑.พิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ว่ามีจุดประสงค์ใดสอดคล้องกับเรื่องการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๒.จัดกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๓.สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าความสำคัญและประโยชน์ของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

๔.กำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้ศึกษาดังนี้

- สำรวจ สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล

- วิเคราะห์ วิจัย ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญ

- อนุรักษ์เผยแพร่

๒.๓ แนวคิดการสร้างสัมมาชีพ

๒.๓.๑ แนวคิดการสร้างสัมมาชีพชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน^{๑๒} ดำเนินการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นที่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก คือ รายได้ ต้องทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการสร้างอาชีพที่เป็นสัมมาชีพชุมชน เป้าหมาย คือ ประชาชนได้รับการพัฒนาอาชีพและมีรายได้แนวคิด คนในชุมชนที่ต้องการอาชีพ ต้องได้รับการพัฒนาอาชีพ โดยเน้นให้ผู้นำสัมมาอาชีพชุมชนซึ่งเป็นปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ คือ “ชาวบ้านสอนชาวบ้าน” สอนในสิ่งที่เขาอยากทำโดยฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ เพราะข้อเท็จจริงทุกพื้นที่จะมีคนที่เก่งในแต่ละอาชีพ เช่น ทำนา เพาะปลูก ทำสวน ได้ผลผลิตสูง หรือมีฝีมือทางช่าง และการแปรรูปต่าง ๆ จะมี

^{๑๒} สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน, การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, มปพ., หน้า ๑๒.

การคัดเลือกคนเก่งเหล่านี้ยกให้เป็น “ปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพ”

๒.๓.๒ หลักการของการส่งเสริมอาชีพ

ตามหลักการแนวคิดและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ^{๑๓} ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางความไม่ประมาท คำนึงถึงหลักความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลโดยมีความรู้มีข้อมูล มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนของท้องถิ่นสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับประชาชน รู้เท่าทัน เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ มีความรอบคอบทั้งการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ วิธีการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตความขยัน ความอดทน มุ่งมั่นเพื่อให้ประสบความสำเร็จ มีรายได้อาชีพ พึ่งตนเองได้และมีกำลังที่สนับสนุนแบ่งปัน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของประชาชน ทั้งในระดับบุคคลระดับครอบครัวและชุมชน สังคม อย่างมีความสุข

แนวทางการส่งเสริมอาชีพ

๑. การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น จัดทำทะเบียนอาชีพ ทะเบียนวัตถุดิบ ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน การสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการส่งเสริมอาชีพ

๒.การฝึกอาชีพ ฝึกอบรมตามความต้องการการของประชาชน กลุ่มอาชีพ ในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการผลิต การปลูกการสร้างผลผลิต ผลิตภัณฑ์ตลอดจนส่งเสริมอาชีพและสร้างโอกาสให้เกิดการทำงาน สร้างรายได้แก่ประชาชนอยู่ในวัยทำงาน สตรีและผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

๓.ส่งเสริม สนับสนุน การรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและมีการบริหารจัดการที่ดี

๔. การส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพของประชาชน

๕.การส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ทักษะการบริหารจัดการการปรับปรุงและสร้างโอกาส การแข่งขันทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศและต่างประเทศ

^{๑๓} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย,มาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ,
http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1/std210550/24/4.pdf วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๔.

๖. การส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ ในการจัดทำแผนการส่งเสริมอาชีพ ที่สอดคล้องกับแผนการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรประชาชน สวนราชการที่เกี่ยวข้อง

๗. มีการติดตามประเมินผลแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม การส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น และปรับปรุงแก้ไขพัฒนาไปสู่ความต้องการของประชาชนในทุกระดับ

๒.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้

การเรียนรู้การสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างการจัด องค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนรู้และการสอน การตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนการสอน จะทำได้โดยการประเมินผล และเมื่อผลที่ออกมายังมีความบกพร่องก็ต้องปรับปรุงใหม่ ดังนั้นในการที่จะ ส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตและมีความงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้น การส่งเสริม ที่ดีที่สุดได้แก่ การให้การศึกษาที่เหมาะสมกับการพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน โดยจัดกิจกรรมที่สามารถ สร้างความงอกงามได้มากที่สุด ซึ่งครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจให้ ดีและเข้าถึงทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวนี้ จะให้สาระสำคัญที่ว่า คนเรา เรียนรู้อย่างไร มีกลไกอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ทำอย่างไรผู้เรียนจะได้รับประโยชน์มากที่สุด และทฤษฎีได้ให้ข้อคิดเห็นอย่างไรในการที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และใน ชุมชน ทฤษฎีการเรียนรู้จึงเป็นเสมือนเครื่องกำหนดแนวทางอย่างกว้าง ๆ ส่วนการจะนำไปใช้ให้ ได้มากน้อยและเป็นประโยชน์เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับผู้ใช้ที่จะต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสม

การเรียนรู้

โจเซฟ ดี. โนวัก (Joseph D. Novak)^{๑๔} ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า “การ เรียนรู้เป็นการให้การศึกษา อันเป็นกระบวนการซึ่งแสวงหาเส้นทางโดยตรงที่จะเปลี่ยนความหมายแห่ง ประสบการณ์ไปสู่อิสรภาพ”

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์^{๑๕} ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลจากการฝึกฝน เมื่อได้รับการเสริมแรง มีใช้ผล จากวุฒิภาวะหรือการใช้ยา รวมถึงการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่าปฏิกิริยาสะท้อน เช่น การ กะพริบตาเมื่อผงเข้าตา

^{๑๔} โจเซฟ ดี. โนวัก และโกวิน ดี. บ็อบ, **ศิลปะการเรียนรู้**, แปลโดย ดร.สวนิต ยมาภัย และ ดร. สวัสดิ์ ปทุมราช,งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ อันดับที่ ๑๓๖,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุ สภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔)หน้า ๖.

^{๑๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, รศ. ดร., **จิตวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘),หน้า ๓๐.

มนุษย์จะเรียนรู้หรือไม่เพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบต่าง ๆ เช่น อิทธิพลของ พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม วัย วุฒิภาวะ เพศ ประสบการณ์เดิม สิ่งเร้า ภูมิหลังหรือศักยภาพของผู้เรียนเอง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดความพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ^{๑๖} การเรียนรู้จะเริ่มต้นขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจหรือมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่าง และได้ลงมือปฏิบัติด้วยความสนใจเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ นอกจากนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการรับรู้ (Perception) ซึ่งเกี่ยวเนื่องควบคู่กันไป กล่าวคือ มีการรับรู้จึงเกิดการเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์เดิมอยู่ก่อนแล้วจึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น การรับรู้จึงเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้เกิดการเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์เดิมอยู่ก่อนแล้วจึงทำให้การเรียนรู้ง่ายและเร็วขึ้น การรับรู้จึงเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่งและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้

การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่อสิ่งเร้า กล่าวคือ เมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าประสาทสัมผัส การรับรู้จะดำเนินต่อไปตามลำดับ ดังนี้

๑. เกิดความรู้สึกจากการรับสัมผัส (Sensation) คือ การที่อวัยวะของร่างกายได้รับรู้ต่อสิ่งเร้าทำให้รู้สึกตื่นตัวและตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น และถูกนำส่งไปสู่สมองและประสาทบอกความรู้สึก (Sensory Nerve) ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกในทางกลิ่น รส เสียง แสง ความร้อน ความเย็น ฯลฯ^{๑๗} แสดงให้เห็นเป็นแผนภาพได้ดังนี้

นอกจากนี้มนุษย์ยังมีสัมผัสภายใน 3 ประเภทได้แก่

๑) สัมผัสที่เกิดจากการเคลื่อนไหวหรือกล้ามเนื้อสัมผัส (Kinesthetic Sense) เช่น เอ็น ข้อต่อ ซึ่งทำให้เราทราบว่ากำลังอยู่ในตำแหน่งใดหรืออยู่ในสภาพใด รู้และเข้าใจขนาดรูปร่างของวัตถุ น้ำหนักของวัตถุ โดยการใช้มือลูบ จับ หรือคลำ และทำให้ทราบถึงลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น หลังตาแล้วเตะเหยียงขา เราสามารถรู้ได้ว่าขาที่เตะออกไปนั้นสูงเท่าใดทั้งๆ ที่ยังหลับตาอยู่^{๑๘}

๒) สัมผัสการทรงตัว (Vestibules sense or sense of balance) ทำให้เราทราบว่าการทรงตัวของเราอยู่ในลักษณะใด^{๑๙} เช่น เวลายืนเราทรงตัวได้ดีหรือไม่ หรือโอนเอนไปมา

๓) สัมผัสจากอวัยวะภายในร่างกาย (Organic sense)^{๒๐} เช่น ถ้ารู้สึกหิวจะมีอาการแสบท้อง เวลากระหายน้ำจะรู้สึกแห้งในลำคอ

^{๑๖} สุชา จันทรเฒ,จิตวิทยาทั่วไป ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม, หน้า ๑๕๒.

^{๑๗} สุวิทย์ ธีรณยาภรณ์ และคณะ พจนานุกรมศัพท์การศึกษา, หน้า ๒๓๗.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

^{๑๙} สถิต วงศ์สรรคร์,จิตวิทยาการศึกษา,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น, ๒๕๒๕),หน้า ๗.

๒. ทบทวนกับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม (Previous Experience)

ประสบการณ์เดิม คือ ความคิด คือ ความคิด ความรู้และการกระทำที่เคยทำหรือได้พบเห็นมาบ่อยๆ หรือกล่าวได้ว่าประสบการณ์เดิมเป็นผลของการปะทะ(interaction) ระหว่างระบบหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกายกับสิ่งเร้า ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับการแปลความรู้สึกจากการสัมผัสได้โดยแจ่มชัด^{๒๐}

๓. แปลความหมายความรู้สึกจากการสัมผัส (Interpretation of Sensation)

ในการแปลความหมายของความรู้สึกจากการสัมผัสต้องมีเจตนาที่จะแปลสัมผัสนั้นๆ โดยสามารถรู้ได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก และขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมหรือสิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้ว เช่น เมื่อได้ยินเสียงตะโกนเรียกชื่อของตน สมองต้องแปลโดยเปรียบเทียบกับเสียงที่เคยได้ยินว่าเป็นเสียงของใคร เช่น เสียงของพ่อ เสียงของแม่ เสียงของพี่ชาย เพราะโดยปกติเมื่อมนุษย์ได้รับสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วมักจำแนกอาการสัมผัสนั้นๆ ตามประสบการณ์ที่ตนมีอยู่เกือบทุกครั้ง ดังนั้น สิ่งที่เคยได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่นมาแล้ว เป็นต้น ย่อมประทับอยู่ในสมอง เมื่อได้รับสิ่งเร้าสมองก็จะทบทวนกับประสบการณ์เดิมว่าสิ่งนั้นคืออะไร การที่จะแปลความหมายได้ดีจึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

ก) เป็นความรู้ที่แน่นอน ถูกต้อง และชัดเจน

ข) ความรู้มีปริมาณมาก การรู้ที่หลากหลายจะช่วยแปลความหมายของสิ่งต่างๆ ได้สะดวกและถูกต้อง^{๒๑}

จึงสรุปได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากองค์ประกอบดังนี้

๑. สิ่งเร้าที่จะรับรู้ (Stimulus) ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง ความร้อน ความเย็น

๒. อวัยวะรับสัมผัส (Sense Organs) ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง

๓. การแปลความหมายจากความรู้สึกที่ได้สัมผัส ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม (Previous Experience) ซึ่งประทับอยู่ในสมอง เมื่อได้รับสิ่งเร้าสมองจะทบทวนประสบการณ์เดิมว่าความรู้สึกจากการสัมผัสคืออะไร

ประเภทของการเรียนรู้

นักจิตวิทยาการศึกษาได้จำแนกประเภทของการเรียนรู้ออกเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. การเรียนรู้สัจกับ (Learning Concepts)

เดอ เซคโค (De Cecco)^{๒๓} ให้นิยามของการเรียนรู้สัจกับไว้ว่า เป็นกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะร่วมกัน กลุ่มสิ่งเร้านั้นอาจเป็นวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลก็ได้ ปกติเรามักให้ชื่อสัจกับ

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

^{๒๑} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, รศ. ดร., จิตวิทยาการศึกษา, หน้า ๑๕๓.

^{๒๒} อ่างแล้ว, ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, รศ. ดร., จิตวิทยาการศึกษา,, หน้า ๑๕๓.

ของสิ่งต่างๆ ในรูปของชื่อทั่วไป เช่น สนุก ไก่ เป็ด แมว หนังสือ สมุด ฯลฯ ซึ่งคำเหล่านี้จะครอบคลุมสิ่งที่อยู่ในสกุลเดียวกันเป็นสากล จะไม่มุ่งเฉพาะเจาะจงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เมื่อเรากล่าวถึงสังกับเกี่ยวกับบ้าน เราไม่ได้หมายถึงเฉพาะเจาะจงว่าเป็นบ้านทรงไทยบ้านทรงสเปน ฯลฯ แต่หมายถึงบ้านที่อยู่อาศัยทั่วไป

ตัวอย่างของการเรียนรู้สังกับ เช่น การที่เด็กเห็นจิ้งจก แล้วบอกได้ว่าเป็นจิ้งจกไม่บอกว่าเป็นลูกของตะกวด หรือการที่เด็กเห็นตะกวดแล้วบอกได้ว่าเป็นตะกวด ไม่บอกว่าเป็นพ่อแม่ของจิ้งจก หรือการที่เด็กสามารถแยกได้ถูกว่าเลขใดเป็นเลขคู่ เลขใดเป็นเลขที่แสดงว่าเด็กเกิดการเรียนรู้สังกับเกี่ยวกับเลขคู่และเลขคี่ เป็นต้น

มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้สังกับแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล พื้นฐานทางสติปัญญา สิ่งแวดล้อม แรงจูงใจ ฯลฯ จึงไม่สามารถเรียนรู้สังกับที่มีอยู่อย่างมากมาย ต้องเลือกเรียนรู้แต่สิ่งที่จำเป็นและสำคัญบางส่วน ซึ่งจะได้ผลดีมากกว่าการเรียนรู้สังกับทั้งหมด ทำให้สามารถที่จะเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อง่ายต่อการรำลึกความทรงจำที่มีอยู่ เพราะการเก็บข้อมูลที่ไม่เกิดประโยชน์ จะแย่งที่ว่างในสมอง ทำให้ความสามารถในการจำจลลดน้อยลง

๒. การเรียนด้านทักษะ (Learning Skill)

ในชีวิตประจำวันจะสังเกตเห็นว่าคนบางคนสามารถทำงานได้อย่างแคล่วคล่องรวดเร็ว และถูกต้อง นั่นเพราะว่าเขามีทักษะหรือเกิดการเรียนรู้ทักษะในการทำงานนั้น ๆ ซึ่งทักษะสามารถพัฒนาหรือปรับปรุงให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นได้

ฮาโรลด์ ดับบลิว. เบิร์นาร์ด (Harold W. Bernard)^{๒๔} ได้แบ่งระดับของการเรียนด้านทักษะไว้ ๒ ระดับได้แก่

๑. ทักษะทางกลไกสัมผัส (Sensorimotor skill) เป็นกลไกที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เช่น การเดิน การแต่งกาย การเดินร่ำ ฯลฯ ทักษะนี้มักเกี่ยวข้องกับกล้ามเนื้อและข้อต่อ

๒. ทักษะทางกลไกการรับรู้ (Perceptual Motor Skill) เป็นทักษะที่มีระดับสูงขึ้นเพราะเกี่ยวข้องกับการจำและการคิด ตัวอย่าง เช่น ในขณะที่เราใช้นิ้วเขียนหนังสือ ลำดับขั้นของทักษะในการเขียนอักษรในการเขียนอักษรแต่ละตัว เราจะต้องใช้การคัดลอก การจำ การคิด ดังนั้น ทักษะด้านนี้จะเป็นเรื่องของการเรียนรู้ความสัมพันธ์ (Association Learning) ของสิ่งต่าง ๆ

^{๒๓} De Cecco, P. John, *The Psychology of Learning and Instruction : Education Psychology*, (Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N., J., 1986), อ้างอิงใน ประสาท อิศรปริดา, *ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้*, หน้า ๑๒.

^{๒๔} H.W. Bernard, *Psychology of Learning*, (New York: McGRAW-Hill Book Company, Inc., 1972), อ้างอิงใน ประสาท อิศรปริดา, *ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้*, หน้า 12.

นอกจากนี้การเรียนรู้ด้านทักษะยังมีความสัมพันธ์กับการสร้างสิ่งใหม่ ๆ การพัฒนาเจตคติหรือความคิดที่จะหาช่องทางขจัดอุปสรรคต่าง ๆ การเรียนรู้ด้านทักษะเริ่มขึ้นด้วยความตั้งใจที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ สม่าเสมอจนรู้ผลเราจะไม่สามารถปรับปรุงสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นถ้าไม่รู้ว่าสิ่งที่ทำไปนั้นผิดหรือถูก เช่น การโยนลูกบอลลงตะกร้า จะไม่แม่นยำถ้าผู้โยนไม่เห็นผลว่าลูกบอลลงตะกร้าหรือไม่ หรือเฉียดตะกร้าไปแค่ไหน

๓. การเรียนรู้เจตคติและความซาบซึ้ง (Learning Attitudes and Appreciations)

เจตคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อที่ฝังใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเกิดขึ้นเมื่อเรารับรู้หรือประเมินผู้คน เหตุการณ์ในสังคมทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างควบคู่ไปกับการรับรู้ นั้น และมีผลต่อความคิดและปฏิกิริยาในใจ ดังนั้นเจตคติจึงเป็นทั้งพฤติกรรมภายในมากกว่าพฤติกรรมภายนอก

อัลลพอร์ต (Allport)^{๒๕} ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นสภาวะของความพร้อมทางจิตใจซึ่งเกิดประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาระหว่างบุคคลที่มีต่อบุคคลสิ่งของ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เจตคติจึงก่อรูปได้ดังนี้

๑. การเรียนรู้วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมในสังคม
๒. การสร้างความรู้สึกจากประสบการณ์ของตนเอง
๓. ประสบการณ์ที่ได้รับจากเดิมทั้งทางบวกและลบ จะส่งผลถึงเจตคติสิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกัน

ที่คล้ายคลึงกัน

๔. การเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญและรับเอาเจตคตินั้นมาเป็น

ของตน

เบลกินและสกายเดลล์ (Belkin and Skydell)^{๒๖} ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองในทางที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่างๆ

เจตคติจึงมีความหมายสรุปได้ดังนี้

๑. ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้นความรู้สึกนี้แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑.๑ ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจเห็นด้วย ชอบ และสนับสนุน

^{๒๕} G.W. Allport, P.E. Vernon and Q Lindzey, *A Scale for Measuring the Dominant Interests in Personality*, (Boston : Houghton Mifflin, 1960), อ้างอิงใน รศ. ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาการศึกษา*, หน้า ๒๔๓.

^{๒๖} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ รศ. ดร., *จิตวิทยาการศึกษา*, หน้า ๒๔๔.

๑.๒ ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ และไม่สนับสนุน

๑.๓ ความรู้สึกที่เป็นกลางคือ ไม่มีความรู้สึกใดๆ

๒. บุคคลแสดงความรู้สึกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ

๒.๑ พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ เช่น มีการกล่าวถึงสนับสนุน ท่าทางและสีหน้าบ่งบอกถึงความพึงพอใจ เป็นต้น

๒.๒ พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น ก็ไม่แสดงออก^{๒๗}

เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

๑. **ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component)** เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ เช่น ขนมเค้กมีรสหวาน ทำจากแป้งและน้ำตาล มีหลายสี ฯลฯ

๒. **ความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component)** เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เป็นผลเนื่องมาจากการที่บุคคลประเมินผลสิ่งเร้าแล้วพอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ เป็นต้น เช่น มีความต้องการที่อยากชิมขนมที่ตนรู้สึกว่าร่อยนั้น ๆ^{๒๘}

๓. **พฤติกรรม (Behavioral Component)** เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคล ที่ได้จากการประเมินผลพฤติกรรมที่คิดจะแสดงออก และสอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เช่น ความโน้มเอียงที่จะซื้อขนมเค้กที่ตนชอบทุกวัน โดยเฉพาะพักกลางวัน

จากนิยามและองค์ประกอบของเจตคติดังกล่าวข้างต้น การเรียนรู้เจตคติเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของแรงจูงใจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ ความไม่ร่วมมือ ความเชื่อมั่น ความกลัว ความอดกลั้น ฯลฯ เป็นเรื่องของความรู้สึกที่เรามีต่อผู้อื่น ต่อตัวเรา และต่อสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเรา เช่น พ่อแม่ที่ไม่สนใจเกี่ยวกับการอ่านหนังสือเลย ลูกก็มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นเช่นนั้นด้วย นั่นคือ หากจะเปลี่ยนเจตคติต้องเปลี่ยนทั้งพฤติกรรมของบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลด้วย นอกจากนี้เจตคดียังขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างวุฒิภาวะ เช่น การปลูกฝังให้ชาวซึ่ง

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๔.

^{๒๘} W.J.Mc Keachie and C.L. Doyle, *Psychology*, Addison-Wealey Publishing Company, Inc., 1967, อ้างอิงใน รศ. ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาการศึกษา*, หน้า ๑๖.

ในเรื่องประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยหรือเจตคติในเรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่น
ย่อมแตกต่างจากเจตคติเรื่องเพศศึกษาในวัยผู้ใหญ่

๔. การเรียนรู้เพื่อการแก้ปัญหาและการคิด (Learning to Solve Problems and Thinkings)

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์เรามักจะประสบอยู่เสมอว่า การปรับตัวไม่ได้ราบรื่นเสมอไป
มักมีเหตุการณ์หรือปัญหาใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอซึ่งนิสัยหรือความเคยชินที่เคยทำมานั้นบางครั้งไม่
สามารถแก้หรือปรับตัวได้ เมื่อประสบปัญหามนุษย์จึงต้องคิดเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเป็นความคิดที่จะ
หาทางใหม่ๆ ที่ไม่ใช่หรือนิสัยหรือความเคยชินมาแก้ปัญหานั้นเอง ปัญหาจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมที่ทำ
ขัดขวางหรือมีอุปสรรคจนไม่สามารถจะใช้นิสัยเดิมที่เคยทำมาแก้ได้เพราะสถานการณ์เป็นอย่าง
ซับซ้อนสับสน ไม่เกิดความกระจ่างในการที่จะหาทางฝ่าฟันสิ่งกีดขวางหรืออุปสรรคนั้น ดังนั้นมนุษย์
จึงต้องเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือทั้งสองลักษณะ
ดังต่อไปนี้

๑) การแก้ปัญหด้วยวิธีการลองผิดลองถูก (Trial and Error)

ปัญหาชนิดนี้ส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่ยาก ซึ่งผู้เผชิญปัญหามักมองไม่เห็น
แนวทางหรือไม่อาจคิดวิธีที่จะแก้ปัญหานั้นได้ จึงใช้วิธีการทดลองทำหลาย ๆ อย่างเพื่อจะหาวิธีที่
ที่สุดที่จะแก้ปัญหานั้น^{๒๙}

๒) การแก้ปัญหด้วยวิธีการหยั่งรู้ (Insight)

การมองเห็นปัญหาอย่างกระจ่างแจ้งนั้น นักจิตวิทยาเชื่อว่าเป็นการรับรู้ที่
มองเห็นความสำคัญของปัญหาทั้งหมดอย่างทันทีทันใด และมองเห็นลู่ทางที่จะแก้ไขปัญหโดยตลอด
แสดงให้เห็นเป็นแผนภาพได้ดังนี้^{๓๐}

การสอน

การเข้าใจลักษณะของความคิดรวบยอดของการสอนจะทำให้เห็นความสำคัญ ทราบ
วิวัฒนาการของการสอน สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กับการสอนและ
นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ที่สอดคล้องกับการทำหน้าที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง และ
นำไปวางแผนออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการสอนจึงกระบวนการที่
หลากหลายพอที่จะสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑. ธรรมชาติของการสอน

การสอนเกิดได้ทั้งมนุษย์และสัตว์ เพราะเป็นสัญชาตญาณของการดำรงเผ่าพันธุ์ที่

^{๒๙} ประสาท อิศรปรีดา, ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้, หน้า ๒๐.

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่ในทางการศึกษาจะกล่าวถึงเฉพาะการสอนของมนุษย์เท่านั้น เพราะโดยธรรมชาติของการสอนมีลักษณะ ดังนี้^{๓๑}

๑. การสอนเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์
๒. การสอนเป็นปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างมนุษย์
๓. การสอนเป็นวิวัฒนาการ
๔. การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์
๕. การสอนเป็นระบบและกระบวนการ

๒. การสอนเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์

มนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อความคงอยู่ และสามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ด้วยการถ่ายทอดวัฒนธรรม (cultural transmission) จะปรากฏโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ดังนั้น การสอนเป็นส่วนหนึ่งในสัญชาตญาณ เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง สอนบุตรหลาน พี่สอนน้อง ผู้รู้สอนผู้ไม่รู้หรือรู้น้อยกว่า คนที่มีประสบการณ์มากกว่าสอนคนที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ในยุคก่อน ๆ แม้ไม่มีภาษาอย่างปัจจุบันก็สามารถสอนกันได้เพราะเหตุผลตามสัญชาตญาณ ๔ ประการ คือ

- ๑.๑ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม
- ๑.๒ มนุษย์ต้องการดำรงเผ่าพันธุ์
- ๑.๓ มนุษย์ต้องการถ่ายทอดวัฒนธรรม
- ๑.๔ มนุษย์ต้องการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย

๑.๑ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้แต่ผู้เดียวต้องมีพฤติกรรมทางสังคม ต้องรวมกลุ่ม มีกิจกรรมพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่น ๆ ทั้งร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกันและต่างเผ่าพันธุ์ เพราะการที่มนุษย์มีกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการรวมเป้าหมายของการกระทำในสังคม เช่น เป้าหมายทางศาสนา เป้าหมายทางการเมือง การปกครอง ขนบธรรมเนียม เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ที่ต้องมีการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ กติกา จารีต ประเพณี ศีลธรรมและกฎหมายที่สังคมได้สร้างขึ้น

๑.๒ มนุษย์ต้องการดำรงเผ่าพันธุ์ การดำรงเผ่าพันธุ์เป็นสัญชาตญาณที่สำคัญของมนุษย์หลังจากเกิดการสืบพันธุ์จนเกิดสมาชิกใหม่ให้แก่ครอบครัวแล้ว มนุษย์จะเริ่มใช้สัญชาตญาณในการอบรมดูแลบุตรหลานของตนอย่างทะนุถนอมเพื่อให้ลูกอยู่รอดปลอดภัยเติบโตขึ้นตามวัยสามารถสืบเผ่าพันธุ์ต่อไปได้ในอนาคต การอบรมเลี้ยงดูตลอดจนการทะนุถนอมกลุ่มเกลี้ยเกลี้ยงดูดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการสอนให้สมาชิกใหม่รู้ถึงความรัก ความอบอุ่น มั่นคง ยกเว้นบางครอบครัว

^{๓๑} ชาญชัย ยมดิษฐ์, ผศ.ดร., เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท หลักพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๘.

หรือบางเผ่าที่มีพฤติกรรมการใช้สัญชาตญาณป่าเถื่อนรุนแรง โดยสมาชิกใหม่ก็จะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นเข้าไปโดยไม่รู้ตัวสุดท้ายก็จะกลายเป็นสัญชาตญาณมืดต่อตนเองและสังคมในอนาคตได้โดยตรงและโดยอ้อม จนกลายเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มได้ เช่น กลุ่มก่อการร้าย กลุ่มสิทธิในการเปลี่ยยกกลุ่มรักร่วมเพศ ฯลฯ

๑.๓ มนุษย์ต้องการถ่ายทอดวัฒนธรรม มนุษย์มีธรรมชาติเป็นสัตว์สังคมต้องการดำรงเผ่าพันธุ์แล้วมนุษย์มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ในสังคมจากรุ่นหนึ่งส่งต่อไปสู่รุ่นหนึ่งอีกด้วย เพราะความมีวัฒนธรรมคือความเจริญงอกงามหรือความมีจริยธรรมของทุกส่วนที่บรรพบุรุษได้ปรับปรนโดยภูมิปัญญา แก้ไขปัญหาและพัฒนาทักษะชีวิตให้สามารถดำรงคงอยู่ได้แล้วสืบทอดให้รุ่นบุตรหลานหรือผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า เช่น ด้านรัฐศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ ฯลฯ

ลักษณะการถ่ายทอดอาจใช้วิธีการแตกต่างกันออกไปตามสภาพของสังคมในยุคต่าง ๆ ทั้งยุคก่อนมีภาษาและหลังมีภาษาเขียน ซึ่งมีวิธีการถ่ายทอดอาจไม่เหมือนกันในด้านรูปแบบและวิธีการ

มนุษย์ต้องการดำรงชีวิตให้รอดปลอดภัย ความต้องการพื้นฐานด้านความมั่นคงและปลอดภัยของมนุษย์ ทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สัตว์ร้าย ตลอดจนน้ำมือมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งเป็นความต้องการระดับต้น ๆ ในความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ (Maslow) เพราะมนุษย์ที่อ่อนแอกว่าก็จะสอนให้บุตรหลานแก้ปัญหาโดยรู้จักการหลบหลีกภัยต่าง ๆ ส่วนมนุษย์ที่เข้มแข็งก็จะสอนให้เอาชนะกับสิ่งต่าง ๆ โดยผู้มีประสบการณ์มากกว่าหรือเข้มแข็งกว่าก็จะสอนให้ผู้มีประสบการณ์น้อยกว่า เป็นต้น การสอนดังกล่าว เช่น ให้อ่านจักษุกรรมชาติ วัน เดือน ปี ของการเกิดความรุนแรงทางธรรมชาติ การหลีกเลี่ยงจากการรุกรานของคนเผ่าอื่น ๆ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งจะสอนให้รู้จักการรุกรานและการยึดครองกลุ่มอื่น ๆ โดยการฝึกอาวุธ การรบ เช่น เจงกิสข่าน อเล็กซานเดอร์มหาราชหรือชาวเติร์กในอดีตขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางนั่นเอง

ดังนั้น การสอนจึงเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ที่เกิดขึ้นและสั่งสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องการดำรงคงอยู่ของเผ่าพันธุ์ ต้องการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมทั้งปวง การสอนตามสัญชาตญาณจึงมีลักษณะเหมือนดาบสองคมต่อพฤติกรรมของสมาชิกรุ่นเยาว์ เพราะการสอนที่ขาดจริยธรรมก็ไม่ต่างอะไรกับการสอนให้คนเป็นโจรนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันหากเกิดจากสัญชาตญาณที่ดีมีวัฒนธรรมการสอน ก็ถือว่าเป็นมรดกด้านอารยธรรมของมนุษย์ที่บ่งบอกถึงความมีวัฒนธรรมส่งผ่านกันรุ่นแล้วรุ่นเล่า มีรู้สิ้นสุด ดังคำที่ การสอนด้วยสัญชาตญาณที่มีคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นที่ใดก็จะปรากฏในหัวใจของคนที่มีวัฒนธรรมได้ดั่งเดียวกัน

๒. การสอนเป็นปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างมนุษย์

โดยนัยนี้หมายถึง เดิมการสอนเป็นการส่งสารทางเดียวที่แสดงให้เห็นถึงการมีผู้ส่งสาร

ผู้สอน สารและผู้รับสาร และการแปรสัญญาณจากสารเป็นการรับรู้หรือเรียนรู้

การสอนในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถแสดงปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้ ดังนั้นการสอนที่จำเป็นต้องแสดงการสื่อสารสองทาง คือแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

การสื่อสารข้างต้นทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ร่วมกัน สื่อสารเข้าใจกัน สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามกันตามกันได้ด้วยการสอน โดยเฉพาะการสอนเป็นการแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

อาภรณ์ ใจเที่ยง^{๓๒} กล่าวว่า การสอนคือกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งการสอนนั้นต้องมุ่งที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติที่มีตามวิวัฒนาการทั้งทางบวกและทางลบ แต่ในปัจจุบันถือว่าการสอนที่เป็นธรรมชาติต้องให้ผู้สอนกับผู้เรียนไม่มีช่องว่างระหว่างกันในการเรียนรู้ โดยผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียน รู้วิถีเรียนของผู้เรียนรายบุคคล โดยนัยนี้ต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางบวก ระหว่างทางการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

เพราะปฏิสัมพันธ์เป็นตัวลดช่องว่างทางการเรียนรู้ช่วยสร้างคุณลักษณะระหว่างกันมีการเสริมแรงช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนที่สำคัญคือมีการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันได้ด้วย

ดังนั้น การสอนจึงควรสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและสื่อให้ใกล้ชิดเพื่อช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓. การสอนเป็นวิวัฒนาการ

วิวัฒนาการของการสอน หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาตามลำดับขั้นตอน การพัฒนาของการสอนซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่ยุคดั้งเดิมจนถึงยุคแห่งสังคมแห่งการเรียนรู้เช่นปัจจุบัน ดังนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงวิวัฒนาการของการสอน ดังนี้

๑. การสอนยุคดั้งเดิม

การสอนเริ่มตั้งแต่ยุคดั้งเดิมที่มนุษย์เริ่มมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่บุตรหลานเพื่อการดำรงชีวิต และความอยู่รอดปลอดภัยตามความต้องการพื้นฐานซึ่ง ชัยยงค์ พรหมวงศ์^{๓๓} กล่าวว่า เป็นสองลักษณะทั้งแนวคิดอนุรักษนิยมและแนวคิดเสรีนิยม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑.๑ การสอนโดยการให้เรียนรู้ธรรมชาติให้เห็นตัวอย่างและการสาธิต

^{๓๒} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

^{๓๓} ชัยยงค์ พรหมวงศ์, **เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ ๑, ๖-๑๓**.

(กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๘-๑๙.

๑.๒ การสอนด้วยการพูด การสังเกตของจริง

๑.๓ การสอนด้วยการพูด การเขียน และเลียนแบบธรรมชาติ

การสอนในยุคนี้ไม่มีตัวอักษรที่แทนสัญลักษณ์ของการสื่อความหมาย ดังนั้นจึงต้องอาศัย กิริยาท่าทาง การแสดงให้ดู การจับต้องและการเลียนแบบ ซึ่งอาจจะมีการขีดเขียนภาพ เพื่อสื่อความในการสอนประกอบบ้าง แต่เป้าหมายสำคัญคือการตอบสนองความต้องการพื้นฐานและการดำรงชีวิตให้แก่สมาชิกใหม่ของสังคมของผู้ปกครองนั่นเอง

หลังจากการประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้แทนเสียงพูดเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดแล้วนั้น ทำให้การเรียนการสอนสะดวกสบายขึ้นเพราะมีการจารึกคำสอนลงในสมุดข่อยใบลาน และวิวัฒนาการมาเป็นการพิมพ์คำสอนเพื่อสอนโดยตรง โดยเฉพาะการสอนในศาสนาต่างๆ นิยมให้เรียนศาสนาจากคัมภีร์ โดยมีพระหรือผู้เผยแพร่ศาสนาเป็นผู้สอน

การสอนในลักษณะนี้ จะสอนโดยผู้มีประสบการณ์มากสอนให้ผู้มีประสบการณ์น้อย โดยเฉพาะการที่ผู้ได้รับการสอนต้องปรนนิบัติรับใช้ใกล้ชิดเป็นศิษย์ในศาลาของครู อาจารย์ อาจต้องตักน้ำ เก็บผักหักฟืน หุงข้าวปรนนิบัติรับใช้ใกล้ชิด ฯลฯ แก่ครูอาจารย์ จึงจะได้วิชาที่สอนเป็นค่าตอบแทนให้ ดังนั้นการสอนเช่นนี้จึงมีลักษณะ

- การพูดอธิบาย
- การแสดงให้ดู
- การฝึกฝนโดยกระบวนการ เช่น สุ จิ ปุ ลิ
- การอบรมศีลธรรมจรรยา
- การปฏิบัติให้เห็น

ฯลฯ

ผู้ที่ได้รับการสอนต้องแสดงความกตัญญูรู้คุณ พินอบพิเทาครู เพราะต้องการวิชาจากครู หลักสูตรและกิจกรรมการสอนขึ้นอยู่กับอารมณ์และความพอใจของครูเป็นสำคัญ

๒. การสอนในระบบโรงเรียน

หลังจากมีการปฏิรูประบบราชการ รัฐบาลได้จัดตั้งโรงเรียนโดยเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาแก่มวลชน โดยให้ครูซึ่งเป็นข้าราชการของรัฐเข้ามาดูแลจัดการศึกษา ทำให้การสอนเปลี่ยนไปจากเดิมเพราะมีโรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้เกิดขึ้น โดยจัดให้มีแผนการเรียนตามระยะเวลาตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ ดังนั้น การสอนยุคนั้นจึงเป็นการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของรัฐบาลเพื่อหวังจากผู้สำเร็จการศึกษาว่า จะต้องมีความรู้ตามหน้าที่ที่รัฐกำหนด การสอนของครูจึงดำเนินการตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีหน่วยงาน กอง กรม และกระทรวงเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา โดยมีการบริหารงานโดยระบบราชการ กำกับ การปฏิบัติงานของครูและการเรียนของนักเรียน อย่างไรก็ตามบทบาทของครูตามค่านิยมเดิมยังคงฝัง

แน่นอนอยู่ในลักษณะครูเป็นศูนย์กลางเป็นผู้สอน (Teaching) ใช้การอธิบาย บรรยาย บอก แสดงการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้ จำ เข้าใจ และปฏิบัติตาม แต่ต่อมาภายหลังเทคโนโลยีทางการศึกษาเจริญก้าวหน้าขึ้นทำให้นักเรียนรู้และเรียนรู้อะไรและการสอนพัฒนาไปมากขึ้น การสอนจึงมีลักษณะที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ดังที่ ทิศนา แคมมณี^{๓๔} กล่าวว่า ยุคปลายของศตวรรษที่ 20 มีการเปลี่ยนแปลงการสอน (Teaching) มาเป็น (Instruction) คือเปลี่ยนจากการสอนมาเป็นการเรียนการสอน และพัฒนาเป็นการสอนยุควิทยาการและความเจริญทางเทคโนโลยีและเข้าสู่ยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

ยุคการสอนในยุควิทยาการและความเจริญทางเทคโนโลยี ยุคนี้วิทยาการใหม่ ทางวิชาการและเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ทางการเรียนและการสอนมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนและการสอนของครูและนักเรียนอย่างยิ่ง เพราะเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เรียนรู้ได้ง่าย จำได้นาน และเรียนได้กว้าง หลากหลายมากยิ่งขึ้น ยุคนี้จึงมีสื่อให้เลือกใช้หลากหลาย บางครั้งจึงเกิดการสอนที่ใช้สื่อเป็นศูนย์กลางก็มี เช่น โมดูล ชุดการเรียน การสอน บทเรียนสำเร็จรูป ฯลฯ

การสอนยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ การสอนยุคนี้เป็นยุคอัตโนมัติไร้พรมแดนไม่มีที่สิ้นสุดของพหุแดนการเรียนรู้ (Infinity) ผลแห่งการเรียนของบุคคลจะทำให้สังคมมีคุณภาพ เพราะสังคมยุคนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพและการแข่งขันทางปัญญา และการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมต่อสมองต่อชีวิต เศรษฐกิจและสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสังคมคุณภาพ เพื่อชีวิตที่มีคุณภาพเพราะการเรียนรู้เกิดได้ทุกแห่ง พหุแดนแห่งการเรียนรู้มีในทุกหนแห่ง เป็นรุ่งอรุณของการศึกษาในยุคประชาการแห่งการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผ่านเว็บไซต์ เชื่อมต่อกันด้วยเครือข่ายการเรียนรู้ทั่วทุกมุมโลก โดยเฉพาะการเรียนรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ต(Internet) ถือว่าเป็นการเรียนรู้จากห้องสมุดที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่เปิดพหุแดนถึงกันอย่างแพร่หลายและทรงประสิทธิภาพอย่างยิ่ง และประการสำคัญก็คือนำมาทำงานกับการเรียนรู้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้รูปแบบการสอนเปลี่ยนไปตั้งนั้น การสอนในยุคนี้ครูจึงต้องทำงานอย่างหนักในฐานะการเตรียมบทเรียนเพื่อเชื่อมต่อกับช่องทางความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุดข้างต้น

ดังนั้นจะเห็นว่าการเรียนการสอนยุคใหม่เน้นการเรียนด้วยการปฏิบัติการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกิดการสอนแบบพหุปัญญา การสอนทางอ้อม การสอนแบบสร้างความรู้ ฯลฯ

---

^{๓๔} ทิศนา แคมมณี, **ศาสตร์การสอนเพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

๓. การสอนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์

การสอนเดิมนั้นจัดเป็นความสามารถเฉพาะตัวของผู้มีประสบการณ์ในการสอนสามารถที่จะใช้ลีลาการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ แต่ปัจจุบันวิธีการเรียน (Learning Style) และวิธีการสอน (Method of Teaching) ได้รับการพัฒนาขึ้นซึ่งถือว่าศิลป์แห่งการสอนสามารถสร้างหลักการ ทฤษฎีพื้นฐาน สามารถหารูปแบบมาพัฒนา ศึกษาถ่ายทอดกันได้ ดังนั้นการสอนจึงเป็นศาสตร์ไปด้วย ดังที่ ทิศนา ขัมมณี กล่าวไว้ว่า

การสอนยุคหลังศตวรรษที่ ๒๐ การสอนมีแบบแผนมากยิ่งขึ้น มีขั้นตอนชัดเจน โดยเฉพาะการสอนที่พัฒนาการมาจากจิตวิทยา โดยเฉพาะการสอน ๕ ขั้นตอนของ แอร์บาร์ทน์ว่าเป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการของการสอนที่เปลี่ยนจากศิลป์มาเป็นศาสตร์ที่ชัดเจน

ดังนั้น การสอนที่มีลักษณะความสามารถเฉพาะตัวของผู้สอนจึงถือว่าเป็นศิลป์ส่วนการสอนที่มีระบบระเบียบแบบแผนใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์พัฒนาให้เป็นองค์ความรู้หรือศาสตร์ที่ถ่ายทอดสู่กันได้จึงถือว่าเป็นศาสตร์ และวิชาการสอนจึงสามารถเป็นได้ทั้งศาสตร์และศิลป์

๔. การสอนเป็นระบบและกระบวนการ

กระบวนการทางการสอนเป็นการจัดระบบการสอนอย่างมีขั้นตอน สามารถตรวจสอบและดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ กระบวนการสอนสามารถแบ่งออกได้ ๓ ส่วน คือ

๑. ก่อนสอน ก่อนการสอนเกิดขึ้นครูต้องเตรียมวางแผนการสอน โดยทำการศึกษาหลักสูตร คู่มือครู มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อ พื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน เอกสารและสื่อประกอบการเรียน เครื่องมือการวัดผลและประเมินผล จัดสิ่งแวดล้อมและบริบทต่างๆ ที่แวดล้อมโรงเรียนและผู้เรียน จัดหารูปแบบการสอน วิธีการสอนต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้วางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อผู้เรียน แล้วนำไปจัดทำแนวทางสอนและแผนการสอน

๒. ระหว่างสอน ขั้นนี้หมายถึงดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบชั่วโมงเรียนสิ้นสุดลง ครูต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามกระบวนการเรียนรู้ที่วางแผนไว้สำหรับผู้เรียน โดยต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควบคุมชั้นเรียน เวลาบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นส่วนของครูกับนักเรียน กับสื่อ และเครื่องมือการวัดและประเมินผล

๓. หลังการสอน หลังจากการสอนสิ้นสุดลงครูต้องประเมินผลผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในทุกๆ ส่วนเป็นรายบุคคลแล้วนำผลนั้นมาปรับปรุง เสริมสร้าง หรือพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุศักยภาพอย่างเต็มที่ตามความสารถและศักยภาพของผู้เรียนสูงสุด

การสอนในระดับเอ็กโซ (exo)

ห้องเรียนเป็นหน่วยหนึ่งในระบบโรงเรียน และโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งในระบบชุมชน บริบททางการสอนในระดับเอ็กโซ หรือบริบทในระดับชุมชน แม้จะดูเหมือนห่างไกลจากการเรียน

การสอนในห้องเรียน แต่แท้จริงแล้วมีอิทธิพลส่งผลต่อการเรียนการสอนได้ ชุมชนมีผลต่อการเรียนการสอนได้หลายทาง

๑. บุคคลในชุมชน ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองของผู้เรียน ตลอดจนบุคลากรอื่นๆ ในชุมชน อันได้แก่ ผู้บริหารระดับท้องถิ่น นโยบายและการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น

๒. ทรัพยากรในชุมชน อันได้แก่ งบประมาณ สถานที่ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

๓. สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน ซึ่งได้แก่การเห็นความสำคัญของการศึกษาของนักการเมืองและคนในชุมชน รวมทั้งค่านิยม และวัฒนธรรมของคนในชุมชน เป็นต้น

แนวคิดการสร้างและการถ่ายทอดความรู้

ความรู้ทั้งสองประเภทมีสำคัญต่อองค์กร โดยเฉพาะความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงาน หากมีการดึงความรู้โดยนัยออกมาใช้แล้วแปลงให้เกิดเป็นความรู้ใหม่จนเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความรู้ที่เรียกว่าเกลียวความรู้ (Knowledge Spiral) หรือ SECI Model ของ Nonaka และ Takeuchi (1995) เป็นการอธิบายการถ่ายทอดความรู้และการเปลี่ยนรูปแบบของความรู้ทั้งสองประเภท จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ มีขั้นตอนทั้งหมด ๔ ขั้นตอน ได้แก่ Socialization, Externalization, Combination และ Internalization^{๓๕}

(๑) ในขั้นตอน Socialization หรือ วิธีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความรู้ถูกสร้างขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และโครงสร้างทางสังคม การกระทำที่มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมส่งผลให้เกิดการขยายความรู้ผ่านกระบวนการแปลงความรู้โดยนัยเป็นความรู้ชัดแจ้ง การสร้างความรู้เริ่มต้นด้วยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม หรือ Socialization เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบความรู้โดยนัยไปเป็นความรู้โดยนัย (Tacit to Tacit) ซึ่งเป็นขั้นตอนในการแปลงความรู้โดยนัย หรือความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละวัน เนื่องจากความรู้โดยนัยเป็นเรื่องยากที่จะถูกถ่ายทอดอย่างเป็นทางการ เพราะมักจะเกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ตรง เช่น Combination และ Internalization การใช้เวลาร่วมกัน หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน การพบปะพูดคุยในรูปแบบทั้งทางการและไม่เป็นทางการ วิธีการในกระบวนการ Socialization จึงเป็นการจัดให้คนมีปฏิสัมพันธ์กันในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการฝึกทักษะในทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยนัยได้ การปฏิบัติจึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความรู้ฝังลึกเนื่องจากได้รับการพัฒนาโดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ดังนั้น Socialization จึงเป็นการแบ่งปันและสร้างความรู้จากความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้โดยนัย โดยมีสิ่ง

^{๓๕} กนกกร จีนา และอลงกรณ์ คูตระกูล, กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน: กรณีศึกษาโครงการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง, วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๖๓-๖๔.

สำคัญคือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงระหว่างผู้ที่สื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

(๒) Externalization หรือ กระบวนการกระจายสู่ภายนอก เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบความรู้โดยนัยไปเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Tacit to Explicit) ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการสร้างความรู้ เนื่องจากเป็นการดึงความรู้โดยนัยจากตัวบุคคลผู้ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้ที่ชัดเจนขึ้น ผ่านการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอด หรือส่งต่อความรู้นั้นไปสู่บุคคลอื่นๆ จนกลายเป็นฐานความรู้ใหม่ เช่น แนวคิด รูปภาพ เอกสารหรือผ่านการการพูดคุยถกเถียงที่ทำให้เกิดกระบวนการสังเคราะห์ความรู้แปลงความรู้โดยนัยออกมาเป็นความรู้ ชัดแจ้งที่อยู่ในลักษณะเป็นแนวคิดต้นแบบ

(๓) Combination ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้แบบความรู้ชัดแจ้งไปเป็นความรู้ชัดแจ้ง (Explicit to Explicit) โดยความรู้ชัดแจ้งที่รวบรวมทั้งภายในและนอกองค์กร จะถูกรวมแก้ไข และประมวลผล เพื่อจัดการความสลับซับซ้อนให้เป็นระบบผ่านกระบวนการรวบรวมความรู้ จนกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่เป็นกระบวนการที่ทำให้ความรู้สามารถจับต้องได้ นำไปใช้ได้และใช้งานร่วมกันได้ ความรู้ชัดแจ้งจะถูกรวมกันโดยอาศัยการแลกเปลี่ยนของบุคคลเป็นหลักและเกิดการรวมตัวกันผ่านการสื่อสารช่องทางต่างๆ เช่น การประชุม การสัมมนาการติดต่อผ่านฐานข้อมูลบนระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งความแตกต่างของความรู้ที่นำมารวมนั้นสามารถจัดการได้ด้วยความคิดเชิงตรรกะมากกว่าการสังเคราะห์ เป็นการจัดระบบความรู้จากหลักความเป็นเหตุเป็นผลที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการรวมความรู้ชัดแจ้ง

(๔) Internalization เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้แบบความรู้ชัดแจ้งไปเป็นความรู้โดยนัย (Explicit to Tacit) เกิดจากการทำความเข้าใจในความรู้แบบชัดแจ้งของบุคคลจนเกิดเป็นความรู้ขึ้น ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning by doing

ความหมายการถ่ายทอดองค์ความรู้

Knowledge Transfer ^{๓๖} คือขั้นตอนหนึ่งของ knowledge management เป็นการเรียกกระบวนการแบ่งปันความรู้ถูกถ่ายทอดจากคนหนึ่ง ไปยังอีกคน กลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่ม หรือจะเป็นจากองค์กรหนึ่งไปยังอีกองค์กร กล่าวคือเป็นการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้ไปยังผู้ที่ต้องการความรู้ หรือการได้มาซึ่งความรู้ของผู้ที่ต้องการความรู้

Knowledge Transfer เป็นเหมือนการพิสูจน์อย่างหนึ่งการของการทำงานร่วมกันของคนในองค์กร ที่ร่วมกันถ่ายทอดความรู้ของสมาชิก ในทุกๆ ระดับ ซึ่งในแต่ละระดับจะมีความรู้ความสามารถ หรือข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป แต่ในทุกๆ ระดับต่างก็มีความสำคัญมาก ๆ สำหรับการพัฒนาองค์กร ซึ่งการถ่ายทอดความรู้จะทำให้ผู้ปฏิบัติยอมรับในการทำงานร่วมกันอย่างไม่มีข้อแม้หรือเก็บความรู้เอาไว้แต่เพียงผู้เดียว ส่งผลให้องค์กรสามารถที่จะพัฒนาได้มากขึ้น กว่าการทำงาน

^{๓๖} องค์การถ่ายทอดความรู้และมีส่วนร่วมกับงานวิจัยโปรตอนจากทวีปยุโรป (เอกสารอัดสำเนา)

แบบต่างคนต่างทำ ซึ่งปัจจัยในการเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้นั้นนอกจากระบบสารสนเทศที่มาอำนวยความสะดวกแล้ว องค์กรเองจะต้องมีการกำหนด preconditions หรือ เงื่อนไขต้องมีมาก่อน ซึ่งเงื่อนไขนี้จะมีประโยชน์ต่อองค์กรดังนี้

Preconditions ที่ช่วยส่งเสริม Knowledge Transfer

๑) พฤติกรรมการบริหารที่เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ในหมู่สมาชิกองค์กร หมายความว่า องค์กรจะต้องมีความจริงจังต่อกระบวนการ Knowledge Transfer เช่น การสร้างค่านิยมจากรุ่นสู่รุ่น การสนับสนุนต่างๆ และดูแลให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ บอกถึงข้อดีและประโยชน์ของ Knowledge Transfer เพื่อให้บุคลากรเกิดความตระหนัก ที่สำคัญคือ ตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกน้อง ต้องมีหาเวลาที่จะเดินเข้าไปหาลูกน้องเพื่อสอบถามความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้กัน

๒) ทศนคติของความใส่ใจและความไว้วางใจในหมู่สมาชิกองค์กร เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้สมาชิกในองค์กรเกิดความไว้วางใจกัน มีความสนใจในมุมมองความคิดเห็นที่แตกต่างกันของผู้อื่น คือองค์กรจะต้องสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่างๆ โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกด้วย และค่านิยมนี้จะต้องได้รับการยอมรับพร้อมทั้งมีการถ่ายทอดให้รู้โดยทั่วกัน ตัวอย่างเช่น ค่านิยมของการยอมรับความผิดพลาด ซึ่งเมื่อมีสมาชิกในองค์กรคนใดคนหนึ่ง เกิดความผิดพลาดในการทำงาน สมาชิกในองค์กรคนอื่นๆ จะต้องยื่นมือให้ความช่วยเหลือ ไม่ซ้ำเติม และช่วยกันคิดแก้ปัญหา

๓) โครงสร้างที่ส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ หมายความว่า องค์กรจะต้องมีการสร้างโครงสร้างที่เอื้อต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การลดระยะห่างระหว่างผู้บริหารกับลูกน้อง การสื่อสารแบบที่ไม่ต้องเป็นทางการมากนัก ช่วยให้สมาชิกในองค์กรเข้าถึงผู้บริหารได้ง่ายขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ไปแบบไม่รู้ตัว

๔) การให้รางวัลและผลตอบแทนสำหรับส่งเสริมการแบ่งปันความรู้ เป็นการให้รางวัลแก่ผู้ที่ปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้ได้ดี เพื่อเป็นกำลังใจ พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ในองค์กรด้วย

วัฒนธรรมของการถ่ายทอดความรู้ หรือ Culture of Knowledge Transfer

Culture of Knowledge Transfer วัฒนธรรมเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะมาช่วยยั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยข้อเสียตรงนี้จะทำให้องค์กรไม่สามารถที่จะพัฒนาหรือแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ได้ แต่วัฒนธรรมที่ไม่ดีเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ ด้วยการ สร้างความเชื่อมั่นระหว่างกัน เรียนรู้ถึงความแตกต่างของวัฒนธรรม โดยการจัดการอภิปราย การทำงานเป็นทีมเพราะบางครั้งการถ่ายทอดความรู้มักจะเกิดขึ้นเมื่ออยู่ด้วยกันเป็นทีม

กระบวนการถ่ายทอด^{๓๗}

๑. การบอกเล่า บรรยาย ด้วยวาจา เป็นวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดเป็นฝ่ายบอกเล่า อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปของคำพูด โดยผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาที่จะพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้รับฟังและจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้รับฟังตามไปด้วย

๒. การสาธิต เป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้ถ่ายทอดแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอกหรือ อธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวิธีการขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ การสาธิตที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การสาธิตวิธีการและการสาธิตประกอบการบรรยาย

๓. การปฏิบัติจริงเป็นวิธีการถ่ายทอดที่ผู้รับการถ่ายทอดลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน และได้ผลงานตามที่ต้องการด้วยวิธีการนี้ผู้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปทีละเล็กละน้อย

๔. วิธีถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเองเป็นวิธีที่จัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปของสื่อประสมที่ เอื้อต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเองมากที่สุด เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ศูนย์การเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

๕. วิธีถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ตลาดนัดภูมิปัญญา เป็นต้น โดยจัดเป็นแหล่งสำหรับการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา การถ่ายทอดโดยวิธีนี้อาจรวมหมายถึงการใช้วิถีสายลักษณะในรูปของตำราต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ด้วย

๖. วิธีถ่ายทอดโดยใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ เป็นวิธีที่ใช้การแสดงที่ชาวบ้านนิยมชมชอบเป็นสื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทางภูมิปัญญา โดยที่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้รับความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้

๗. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุทัศน์ในรูปของวีซีดี/ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาต่อไป ไม่ให้สูญหาย

๘. การถ่ายทอดด้วยวิธีการผ่านทางกิจกรรมอย่างง่าย ๆ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทายปริศนาซึ่งมักเป็นวิธีที่ใช้เด็ก มักมุ่งเน้นในเรื่องของจริยธรรม

^{๓๗} <https://sites.google.com/site/chaibadanbon/home/keiyw-kab-phumipayya/krabwnkar-thaythxd.๑๘> เมษายน ๒๕๖๔

๙. การถ่ายทอดในรูปแบบของการบันเทิง เป็นการสอดแทรกในเนื้อหา คำร้องของการแสดงต่าง ๆ เช่น ลิเก โนรา หนังตะลุง หมอจำ ซึ่งมักกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ธรรมเนียมประเพณี คติคำสอน อาชีพจารีตประเพณี เป็นต้น

๑๐. การถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร ในอดีตมีการจารโลงบนใบลาน และเขียนลงในสมุดข่อย ส่วนในยุคปัจจุบันจะถ่ายทอดผ่านทางสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

๒.๕ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

๒.๕.๑ ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจหรือความพอใจตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ดังนี้

วูม (Vroom) กล่าวว่า^{๓๘} ทักษะและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึงผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้น โดยที่บุคคลด้านบวกเห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้นและทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจนั่นเอง

ทฤษฎีของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางลบอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่ระบยับย้อนกลับความสุขที่สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่ล้นชับซ้อนและมีความสุขนี้มีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางลบอื่น ๆ

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวว่า^{๓๙} ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อความต้องการของตนเองอย่างดีหรือสมบูรณ์ที่สุด จากความหมายของความพึงพอใจที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติในทางที่ดีของบุคคลซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนเองต้องการก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการที่ตนไม่ได้รับการสนองตอบความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น

อรพินท์ บุนนาค และอัจฉรา เอ็นซ์^{๔๐} กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกและประสบการณ์ที่ดีของผู้ที่มารับบริการต่อสถานบริการนั้นๆ ซึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนั้น

^{๓๘} Vroom, V. H. **Work and Motivation**. Florida: Robert E. Krieger Publishing Co., 1984.p. 99.

^{๓๙} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๓๘๙.

^{๔๐} อรพินท์ บุนนาค และอัจฉรา เอ็นซ์, “สรุปผลการวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนต่อศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาลชุมชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย (สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๓.

สามารถสรุปแนวคิดในด้านขอบเขตหรือวิธีวัดความพึงพอใจออกเป็น 2 ประเภทและความพึงพอใจ เฉพาะด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่ผู้รับบริการใช้เป็นประจำ

๒.๕.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีสองปัจจัย (Two – Factor Theory) ของเฮอริชเบิร์ก เฮอริชเบิร์ก ได้ค้นพบ ทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุในการสร้างความพึงพอใจเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานที่เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานสองปัจจัย (two – factors theory of motivation) ดังนี้^{๔๑}

๑. ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) เป็นตัวที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นตัวสนับสนุนให้ บุคคลทำงานเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในที่เกิดจากการทำงาน เป็นปัจจัยนำไปสู่การ พัฒนาทัศนคติทางบวกและการจูงใจที่แท้จริง ได้แก่

๑.๑ ความสำเร็จของงาน (Achievement) คือความสำเร็จที่ได้รับเมื่อผู้ปฏิบัติงานเกิด ความรู้สึกว่าเขาทำงานสำเร็จ หรือมีความต้องการที่จะทำงานให้สำเร็จ สิ่งที่เป็นนั้นก็คืองานนั้นควร เป็นงานที่ท้าทายความสามารถ แรงจูงใจเกี่ยวกับความสำเร็จของงานประกอบด้วย ๒ สิ่ง คือ ระดับ ของแรงจูงใจในความสำเร็จ และความสามารถในการที่จะทำงานนั้น

๑.๒ ความก้าวหน้า (Advancement) แต่ละบุคคลได้รับความก้าวหน้าโดย การพัฒนาให้เกิดทักษะใหม่ๆ มีความสามารถและเต็มใจที่จะเพิ่มพูนความรู้

๑.๓ การยอมรับนับถือ (Esteemed) เป็นผลมาจากความสำเร็จ การยอมรับนับถือมี หลายรูปแบบ เช่น การชดเชยด้วยคำพูดหรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรการให้การเสริมแรงบ่อยๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจต่อเนื่องกันไป

๑.๔ ความรับผิดชอบ (Responsibility) เมื่อบุคคลได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการ ตัดสินใจเกี่ยวกับงานของเขาจะช่วยให้เขาเกิดความรู้สึกผูกพันบุคคลต้องการมีโอกาสที่จะ รับผิดชอบ ถ้าเกิดความรับผิดชอบขึ้นแล้วการถูกควบคุมจากภายนอกก็จะลดลง

๑.๕ ลักษณะของงาน (The Work Itself) ความพึงพอใจในงานของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับ การได้ปฏิบัติงานที่พึงพอใจด้วย ลักษณะของงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้ปฏิบัติจะต้องท้าทาย ความรู้ความสามารถ ไม่ซ้ำซากจำเจ และสร้างความรู้สึกถึงความก้าวหน้าในอาชีพการงาน

๒. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) บางครั้งอาจใช้คำว่าปัจจัยการธำรงรักษา (Maintenance) เป็นตัวป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในงานเป็นแรงจูงใจภายนอกที่เกิดจาก สภาวะแวดล้อมในการทำงานเป็นตัวที่มีความสำคัญน้อยมากเมื่อเทียบกับปัจจัยจูงใจ ได้แก่

^{๔๑} ยงยุทธ เกษสาคร, *ภาวะผู้นำและการจูงใจ Leadership and Motivation Techniques*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๗๒-๗๓.

๒.๑ เงินเดือน (Salary) หรือค่าตอบแทน (Compensation) หมายถึง ผลตอบแทนจากการทำงานซึ่งอาจจะเป็นในรูปของค่าจ้าง (Wages) เงินเดือนหรือสิ่งอื่นๆ ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน

๒.๒ โอกาสก้าวหน้า (Possibility of Growth) หมายถึงการที่บุคคลมีโอกาสได้รับแต่งตั้ง โยกย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งในหน่วยงานที่มีชั้นยศสูงขึ้น หรือการมีทักษะเพิ่มขึ้นในวิชาชีพ

๒.๓ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interpersonal Relationship) หมายถึงการปะทะสังสรรค์ของบุคคลอื่นๆ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

๒.๔ สถานภาพ (Status) หมายถึง สถานภาพของบุคคลในสายตาคนอื่นหรือเป็นการรับรู้จากบุคคลอื่นว่าบุคคลนั้นๆ อยู่ในฐานะดำรงตำแหน่งใดในองค์การ

๒.๕ การนิเทศ (Supervision) หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้บังคับบัญชาสามารถวิเคราะห์ความสามารถของพนักงานได้ ไม่ว่าจะเป็สถานการณ์ที่มีลักษณะอยู่ในขอบเขตหรือเป็นการทำงานอิสระก็ตาม

๒.๖ นโยบายและการบริหาร (Policy and Administration) หมายถึง ความสามารถในการจัดลำดับเหตุการณ์ต่างๆ ของการทำงานซึ่งสะท้อนให้เห็นนโยบายทั้งหมดของหน่วยงาน ตลอดจนความสามารถในการบริหารงานให้สอดคล้องกับนโยบายนั้น

๒.๗ สภาพแวดล้อมในการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สภาพที่เหมาะสมในการทำงาน ปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย หรือความสะดวกสบายในการทำงานรวมทั้งผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน

๒.๘ สภาพความเป็นอยู่ (Person Life) หมายถึง สถานการณ์ของบุคคลที่ทำให้มีความสุขในช่วงเวลาที่ไม่ทำงาน ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกหรือเจตคติที่ดีต่องานของเขา

๒.๙ ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน (Job Security) หมายถึง ความรู้สึกปลอดภัยว่าจะได้ทำงานในตำแหน่งและสถานที่นั้นอย่างมั่นคง

๒.๕.๓ การวัดความพึงพอใจที่มีต่อการบริการ

Millet ได้กล่าวถึงความพึงพอใจในการบริการ (Satisfactory Service) หรือความสามารถที่จะพิจารณาว่าบริการนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่ โดยวัดได้จาก^{๔๒}

๑. การให้บริการอย่างเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็ใคร (Equitable Service)

๒. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันต่อเวลา (Timely Service) คือการให้บริการตามลักษณะความจำเป็นรีบด่วน

^{๔๒} คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.), การสร้างความพึงพอใจต่อการรับบริการของประชาชน, (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

๓. การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) คือ การบริการอย่างเพียงพอในด้านสถานที่บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

๔. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) คือ การบริการจนกว่าจะบรรลุผล

๕. การให้บริการที่มีความก้าวหน้า (Progressive Service) คือ การพัฒนางานบริการทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้มีความก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ

จากทฤษฎีของเฮอริชเบิร์ก พบว่า งานเป็นปัจจัยกระตุ้น (motivation factor needs) สร้างความพึงพอใจและเพิ่มผลผลิตมากยิ่งขึ้น ส่วนสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยค้ำจุน (hygiene factors needs) เป็นตัวก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องบำรุงรักษาให้ปัจจัยนี้อยู่ในระดับที่เหมาะสม การกระตุ้นด้วยปัจจัยกระตุ้นก็จะเป็นสิ่งที่ง่ายและนำไปสู่ความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

เชลลีย์ (Shelley)^{๔๓} กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ทฤษฎีว่าด้วยความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบ ซึ่งความรู้สึกทุกชนิดของมนุษย์จะติดอยู่สองแบบนี้ ความรู้สึกทางบวก คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้มีความสุข ส่วนความรู้สึกทางลบ คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความไม่สบายใจ ความรู้สึกสองแบบนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน ระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสอง ยกกว่า ระบบความพึงพอใจ ซึ่งความพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้สึกทางบวกมากกว่าทางลบ สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็น หรือความพอใจของมนุษย์ ได้แก่ทรัพยากร (Resource) หรือสิ่งเร้า (Stimuli) การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจ คือ การศึกษาทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใดที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจแก่มนุษย์ ซึ่งทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในงาน อาจประมวลได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Theory of Growth Motivation) เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในการศึกษาค้นคว้าเรื่องความต้องการของมนุษย์ (human need) ในทฤษฎีความต้องการหรือทฤษฎีการจูงใจ มาสโลว์ ได้เสนอความต้องการด้านต่างๆกันของมนุษย์เรียงลำดับจากความต้องการพื้นฐานเพื่อการอยู่รอด ไปจนถึงความต้องการด้านสังคมและความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง ซึ่งเป็นความต้องการระดับสูง

มาสโลว์ ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้^{๔๔}

๑. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นเกิดขึ้นอีกไม่มีอันจบสิ้น

^{๔๓} เชลลีย์ (Shelley), “ความหมายความพึงพอใจ”, <www. Stou.ac . th / Thai / Schools / slw/Webboard / Question. Asp? GID = 50 – 56 k7>, September 2014.

^{๔๔} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด , ๒๕๕๑), หน้า ๕๑.

๒. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอื่นๆต่อไป
ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรมของคนนั้น

๓. ความต้องการของบุคคลเรียงเป็นลำดับชั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำ
ได้รับการตอบสนองแล้วบุคคลก็จะให้ความสนใจกับความต้องการระดับสูงต่อไป

จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. ความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการทางด้านร่างกาย (basic needs or physiological need) ได้แก่ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งถือได้
ว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต

๒. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (security and safety needs) มนุษย์มีความ
ต้องการที่จะให้ตนมีความมั่นคงในการมีชีวิตรอด ถ้าทำงานให้มีความมั่นคงในสภาพการทำงานมีความ
ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ

๓. ความต้องการทางสังคม หรือความต้องการเป็นเจ้าของ (social of love and belonging needs) สิ่ง
ที่มนุษย์มีความต้องการในขั้นนี้ คือ ความรัก ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

๔. ความต้องการความยอมรับนับถือ (esteem needs) ความต้องการการยอมรับนับถือ
สามารถจำแนกเป็น ๒ ประเภท คือ

๔.๑ การยอมรับนับถือตนเองจากบุคคลทั่วไป เช่น การได้รับการเอาใจใส่การได้รับ
เกียรติยกย่อง

๔.๒ การยอมรับนับถือตนเอง เช่น บรรณาณาที่จะไปสู่ความสำเร็จความเป็นตัวของ
ตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีอิสรภาพ

๕. ความต้องการที่จะเข้าในตนเอง (self – actualization) หรือความต้องการการแสวงหา
ความก้าวหน้าให้แก่ตนเอง ความต้องการในขั้นนี้มนุษย์จะมีความสุขในการทำงานมีความพึงพอใจที่
จะสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ชีวิต มีความต้องการให้ตนเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ความต้องการขั้นที่ ๑-๓
เป็นความต้องการขั้นต่ำ ความต้องการที่ ๔-๕ เป็นความต้องการขั้นสูง

สมพงษ์ เกษมสิน^{๔๕} ได้กล่าวถึงแรงจูงใจของ Maslow ว่า A.H. Maslow ได้เสนอทฤษฎี
เกี่ยวกับการจูงใจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายและได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้
ดังนี้

๑. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ความต้องการใดที่ได้รับการ
ตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ ขบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุดและเกิดจนตาย

^{๔๕} สมพงษ์ เกษมสิน, อังโน, ประภาพันธ์ พลายนจันทร์, “ความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้
ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (คณะ
เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2549, หน้า 6.

๒. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

๓. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้น ความสำคัญ (A Hierarchy of needs) กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำ ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูง ก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง

๒.๕.๔ การวัดความพึงพอใจ

ในการวัดความพึงพอใจนั้น บุญเรียง ขจรศิลป์ ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า ทักษะคติ หรือเจตคติเป็นนามธรรมเป็นการแสดงออกค่อนข้างซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดทักษะคติ ได้โดยตรง แต่เราสามารถที่จะวัดทักษะคติได้โดยอ้อม โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นแทน ฉะนั้น การวัดความพึงพอใจก็มีขอบเขตที่จำกัดด้วย อาจมีความคลาดเคลื่อนขึ้นถ้าบุคคลเหล่านั้นแสดงความคิดเห็นไม่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีธรรมดาของการวัดโดยทั่วไป

ภณิดา ชัยปัญญา ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจนั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น

๑. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้ออกแบบสอบถาม เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถกระทำได้ในลักษณะกำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพอใจในด้านต่างๆ

๒. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจะได้ข้อมูลที่แท้จริง

๓. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูดจา กริยา ท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

๒.๕.๕ ความสำคัญของความพึงพอใจ

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ^{๔๖} ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความพึงพอใจในการทำงาน สรุปได้ว่า ในองค์กรหรือหน่วยงานคนที่อยู่ภายใน ส่วนมากมักจะทำงานโดยมีความคาดหวังว่า ความต้องการเฉพาะบางประการจะได้รับการตอบสนองความต้องการเหล่านั้น นับตั้งแต่ความต้องการทางด้านร่างกายจนกระทั่งถึงความต้องการ ประสพผลสำเร็จขั้นสูงสุดตามจุดมุ่งหมายของชีวิต หลังจากการทำงานได้ผ่านพ้นไปชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว บุคคลส่วนมากจะรับรู้ ว่า กิจกรรมการทำงานของตนมีขีดจำกัดในการตอบสนองอย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่ในองค์กรจะเป็นสมาชิกของระบบแบบทางการ จะตอบสนองความต้องการของบุคคลทางด้านเศรษฐกิจและการประสบความสำเร็จในสภาพ

^{๔๖} เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๙), หน้า ๑๖๕.

การทำงานบางแห่งระบบไม่เป็นทางการ จะเป็นแนวทางที่ช่วยแก้ไขหรือทดแทนสภาพการทำงานที่ไม่ค่อยดี งานซ้ำซากจำเจหรือลักษณะการทำงานขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความต้องการของบุคคลเหล่านี้ ตอบสนองได้โดยระบบงานแบบไม่เป็นทางการ

๒.๕.๖ ลักษณะของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการบริการมีความสำคัญต่อการดำเนินงานบริการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้^{๔๗}

๑. ความพึงพอใจ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด บุคคลจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่นและสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันทำให้แต่ละคนมีประสบการณ์การเรียนรู้ เรียนรู้ สิ่งที่จะได้รับตอบแทนแตกต่างกันไป ในสถานการณ์การบริการก็เช่นเดียวกัน บุคคลรับรู้หลายสิ่งหลายอย่างเกี่ยวกับการบริการไม่ว่าจะเป็นประเภทของการบริการหรือคุณภาพของการบริการ ซึ่งประสบการณ์ที่ได้รับจากการสัมผัสบริการต่างๆ หากเป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการโดยสามารถทำให้ผู้รับบริการได้รับสิ่งที่คาดหวังก็ย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและพึงพอใจ

๒. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์หนึ่ง ในสถานการณ์การบริการก่อนที่ลูกค้าจะมาใช้บริการใดก็ตามมาจะมีมาตรฐานของการนั้นไว้ในใจอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งอาจมีแหล่งอ้างอิงมาจากคุณค่าหรือเจตคติที่ยึดถือต่อบริการประสบการณ์ดั้งเดิมที่เคยใช้บริการ

๒.๕.๗ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจนั้น สามารถพิจารณาได้จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักการให้บริการสาธารณะ ดังนี้^{๔๘}

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการ นอกจากผู้บริการจะดำเนินการให้ผู้ทำงานเกิดความพึงพอใจในการทำงานแล้ว ยังจำเป็นต้องดำเนินการที่จะทำให้ผู้มาใช้บริการเกิดความ พึงพอใจด้วย เพราะความเจริญก้าวหน้าของงานบริการ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ คือ จำนวนผู้มาใช้บริการ ดังนั้น ผู้บริการที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำ

^{๔๗} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, อ่างถึงใน พระนิเวศ พรหมพราย, “การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทัวร์สุขภาพโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๒, หน้า ๖๙-๗๐.

^{๔๘} ศศิธร แม้นสงวน และคณะ, “ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อเทศบาลตำบลแม่หลาย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๙, หน้า ๒๑-๒๔.

ให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้มาใช้บริการ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กร ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการให้บริการเป้าหมายสำคัญของการบริการ คือ การสร้างความพึงพอใจในการให้บริการ มิลเลท ได้ให้ทัศนะว่า ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการของหน่วยงานของรัฐว่าควรพิจารณาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ

๑) การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานภาครัฐที่มีฐานคติที่ว่า คนทุกคนเท่าเทียมกัน ดังนั้นประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในแง่ของกฎหมาย ไม่มีการแบ่งแยกกีดกันในการให้บริการ ประชาชนจะได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีการให้บริการเดียวกัน

๒) การให้บริการที่ตรงเวลา (Timely service) หมายถึง การให้บริการจะต้องมองว่าให้บริการสาธารณะจะต้องตรงต่อเวลา ผลของการปฏิบัติงานภาครัฐ จะถือว่าไม่มีประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่มีการตรงเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้กับประชาชน

๓) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะต้องมีลักษณะ มีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (the right quantity at the right geographical location) นอกจากนี้ มิลเลท ยังเห็นว่าความเสมอภาคหรือการตรงเวลาจะไม่มี ความหมายเลย ถ้ามีจำนวนการบริการที่ไม่เพียงพอและสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมแก่ผู้มารับบริการ

๔) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงานที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

๕) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มีการปรับปรุงคุณภาพและผลการปฏิบัติงาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การเพิ่มประสิทธิภาพ หรือสามารถที่ทำหน้าที่ได้มากขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเดิม

นอกจากนี้ วราภรณ์ รัชตะวรรณ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงานบริการไว้ ๒ ประการ คือ

๑. ความพึงพอใจของผู้ให้บริการ

ผู้ให้บริการหรือผู้ปฏิบัติงาน จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรจะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้คือ

๑.๑ ความมั่นคงปลอดภัย เป็นความมั่นคงในการทำงาน ความมั่นคงที่หน่วยงานทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อถือไว้น้ำใจเชื่อใจ แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งชายและหญิง มักจะมีความรู้สึกว่าการมั่นคงปลอดภัยนี้เป็นองค์ประกอบแรกทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และความต้องการความมั่นคงปลอดภัยจะมีเพิ่มมากขึ้นตามอายุของผู้ปฏิบัติงาน

๑.๒ โอกาสความก้าวหน้าในการทำงาน จากผลการวิจัยหลายเรื่อง การไม่มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานจะก่อให้เกิดความไม่ชอบงาน และผู้ชายจะมีความต้องการโอกาสในการทำงานสูงกว่าผู้หญิง ความต้องการในเรื่องนี้จะลดลงเมื่ออายุมากขึ้น

๑.๓ ค่าจ้างหรือรายได้ และโอกาสก้าวหน้าในการทำงานจะมีความสัมพันธ์กับเงิน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานมักจะจัดอันดับค่าจ้างในอันดับสูง แต่ยังมีน้อยกว่าโอกาสก้าวหน้าในการทำงานและความมั่นคงปลอดภัย องค์ประกอบนี้มีผลให้เกิดความพึงพอใจมากกว่า

๑.๔ สภาพการทำงาน การควบคุมดูแลของผู้บังคับบัญชาเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พอใจต่องานได้

๑.๕ ลักษณะที่แท้จริงของงานที่ทำตรงกับความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน หากได้ทำตามที่เขาถนัดเขาก็จะเกิดความพึงพอใจ

๑.๖ ผลประโยชน์ตอบแทน ได้แก่ เงินบำเหน็จ บำนาญ ค่ารักษาพยาบาล เงินสวัสดิการ วันหยุด วันพักผ่อนต่าง ๆ

๑.๗ ลักษณะทางสังคม การเป็นที่ยอมรับในงานสังคมที่ทำการให้สังคมยอมรับ

๑.๘ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงาน ทักษะ ทัศนคติ ระดับการศึกษา บุคลิกส่วนตัว ความเฉลียวฉลาด

๑.๙ คำชมเชยยกย่อง พุดจาอย่างสุภาพ มีผลในการปฏิบัติของผู้ให้บริการ

๒. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

เป็นความนึกคิด ทักษะของผู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติของผู้ให้บริการว่ามีความพึงพอใจอะไรบ้าง โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ดังนี้คือ

๒.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ สภาพการทำงานมีผลต่อความคิด ทักษะ ทัศนคติ ในการรับบริการอย่างมาก

๒.๒ ความเร็วในการให้บริการ มีความสำคัญอย่างมากในการทำให้เกิดความพึงพอใจเพราะผู้รับบริการทุกคนต้องการได้รับความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน

๒.๓ การประชาสัมพันธ์งานที่ให้บริการ เพื่อให้ทราบขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติ หลักฐานเอกสารที่ต้องการใช้อะไร มีการกำหนดขั้นตอนอย่างไร ชี้แจงเหตุการณ์ดำเนินการติดต่อต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงาน

๒.๔ ระบบการทำงาน หน่วยงานมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติอย่างไร ผู้รับบริการมีความเข้าใจในการบริหารงานขององค์กรมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความเข้าใจมากก็จะมีเหตุผลเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติ ทำให้เกิดความพอใจได้มากกว่าผู้ที่ไม่รู้กฎ ระเบียบ

๒.๕ ความยุติธรรมในการให้บริการ ผู้รับบริการชอบให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้รับบริการเสมอกันหมด มิใช่เลือกปฏิบัติ มีความเท่าเทียมกันในการให้บริการ

๒.๖ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่ปฏิบัติงาน การพูดจาที่ดีของเจ้าหน้าที่ให้บริการ การช่วยแนะนำชี้แจงในการให้บริการ มีความสัมพันธ์ในแง่ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีของผู้รับบริการ นั้น ๆ ลดความไม่พอใจในการให้บริการ

๒.๗ คุณภาพของการให้บริการ ความถูกต้องของผลการบริการว่า ดำเนินการไปได้ ถูกต้องตรงตามความต้องการหรือไม่เพียงใด หากการให้บริการมีความถูกต้องก็จะทำให้ผู้รับบริการ เกิดความพึงพอใจมากขึ้น

ขณะเดียวกัน ได้มีนักวิชาการจำนวนหนึ่ง ได้แก่ อลัทโท, เรบีเนียก,อลองโซ ดูซ, สเตียร์ส, พอร์ตเตอร์, พอนเตอร์, ลาเวีย, แฮกแมน, แคทซ, คาร์น, บูกานัน, แฟรงเคน, ลินคอล์น, แคลเลเบอร์, โมทาช และเกรนได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจพอสรุปได้ดังนี้^{๔๙}

๑. ความก้าวหน้าและความสำเร็จในการทำงาน เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อองค์กรและพร้อมที่จะทำหน้าที่ผู้ให้บริการในนามขององค์กร ดังนั้นการสร้างความรู้สึกให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าเขามีโอกาสก้าวหน้าจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร

๒. การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กร กล่าวคือ การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติงาน มีการกระจายการตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัติงานและไม่ใช้อำนาจหน้าที่ตามรูปแบบที่เป็นตามอำนาจมากเกินไป จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะดึงดูดให้ผู้ปฏิบัติงานมีความผูกพันต่อองค์กร

๓. ความสำคัญของงาน มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กร กล่าวคือ การที่สมาชิกขององค์กรมีโอกาสได้รับผิดชอบงานที่มีขอบข่ายงานกว้างขวางและมีความหมายซึ่งจะส่งผลความสำเร็จขององค์กรมากก็จะมีความผูกพันต่อองค์กรมาก และในทางตรงกันข้ามหากเขามีความรู้สึกว่าได้ทำงานที่ไม่มีความสำคัญมากนัก ความผูกพันต่อองค์กรก็จะลดลงไปด้วย

๔. ความมีอิสระในการตัดสินใจ กล่าวคือ คนที่มีอิสระในการตัดสินใจในวิธีทำงานด้วยตนเองมากจะมีความพึงพอใจในการทำงานและผูกพันต่อองค์กรมากกว่าคนที่ไม่มีอิสระในการกำหนดวิธีการทำงานด้วยตนเองน้อย

๕. ความท้าทายของงาน งานที่ทำท้าทายความสามารถมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและความผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น เพราะการได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือใช้ความพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่น้อยคนจะทำได้ หรือการได้ใช้ความชำนาญเฉพาะเพื่อทำงานให้ประสบผลสำเร็จจะนำมาซึ่งความพอใจในงาน คนทำงานมักพอใจเมื่อรู้สึกว่าการงานนั้นส่งเสริมให้เขาได้ทำงาน

^{๔๙} อังถึงในชนิดา ทองมณเฑาะ “การบริหารจัดการในโรงพยาบาลเฉพาะทางที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ให้บริการ”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕, หน้า ๔๘-๕๔.

เต็มตามศักยภาพทำให้เขาต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก และนำไปสู่ความผูกพันกับงานและมีส่วนร่วมกับการทำงานมากขึ้น

๖. ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน การที่บุคคลเห็นว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมในองค์กรมีลักษณะของความร่วมมือ ช่วยเหลือ เป็นมิตรจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความผูกพันต่อองค์กร

๗. ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา การให้ความสนใจจากผู้บังคับบัญชาสร้างแนวโน้มให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคงอยู่กับองค์กรยาวนานยิ่งขึ้น

๘. ความพึงพอใจต่อเงินเดือน ความรู้สึกว่าตนเองได้รับค่าตอบแทนด้วยความยุติธรรมก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

๙. ความพึงพอใจต่อผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษ หากบุคคลรับรู้ว่าเขาได้รับผลประโยชน์ตอบแทนพิเศษเหมาะสมเพียงพอเป็นที่พึงพอใจแก่เขา เขาจะเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์กรมากขึ้น

เช่นเดียวกับ กมล ชูทรัพย์และเสถียร เหลืองอร่าม^{๕๐} ได้กล่าวถึงปัจจัยที่使人พึงพอใจในการบริการประกอบด้วย

๑. ผู้ใช้บริการรับค่าตอบแทนจากการให้บริการคุ้มกับการใช้บริการ

๒. ลักษณะการให้บริการผู้ใช้บริการบางคน เห็นว่าการให้บริการที่มีคุณภาพย่อมสำคัญกว่าการบริการจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๓. ผู้ใช้บริการได้รับการยกย่องนับถือหรือความเคารพจากผู้ให้บริการ

๔. ผู้ใช้บริการมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าในธุรกิจที่ใช้บริการเพราะผลตอบแทนจากการใช้บริการ

๕. ประชาธิปไตยจากการใช้บริการ คือ ผู้ใช้บริการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการบริการ

๖. ความมีระเบียบในการบริการ

---

^{๕๐} กมล ชูทรัพย์และเสถียร เหลืองอร่าม, อ้างถึงใน พระนิเวศ พรหมพราย, “การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทั่วรัฐสุขภาพโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๒, หน้า ๗๑.

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก^{๕๑} ได้ทำวิจัยพัฒนาเรื่องสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าสภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือนมีปัญหา ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีจำกัด ด้านการขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านรายได้ ปัญหา การว่างงาน ประชาชนชุมชนบางส่วนขาดความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้มีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสัมมาชีพโดยการฝึกอาชีพให้มีการฝึกอบรมอาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะได้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เสริม ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือน จึงส่งผลกลุ่มสัมมาชีพให้มีรายได้ ผลการความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๘๖ และมีการปรับปรุง การบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการพัฒนาการฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ ชุมชนได้น้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายในครัวเรือน และมีแนวทางจะสร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน จึงส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย และเกิดการแลกเปลี่ยนในชุมชน

พระมหาสมพาน ชาโครและคณะ^{๕๒} ได้ทำการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำในจังหวัดสุรินทร์ พบว่าสัมมาชีพชุมชน คือ การประกอบอาชีพที่อยู่ภายใต้กรอบของอริยมรรคที่มี สัมมาทิฐิคือความเห็นถูกต้องเป็นต้นทาง หลักสัมมาชีพ หมายถึง การไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียน คนอื่นและไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ให้ความเป็นธรรมต่อสังคม มีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นต้น การเสริมสร้างสัมมาชีพชุมชน เพื่อการสร้างรูปแบบสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์เป็นของตนเองและเป็นแบรนด์ใหม่ไม่ซ้ำกับแบรนด์ของคนอื่น เช่น ประคำหรือประเก้อม หมายถึง เม็ดเงินหรือเม็ดทองชนิดกลมที่นำมาร้อยเป็นเครื่องประดับ เป็นได้ทั้งสร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล เข็มขัด ต่างหูและอื่นๆ ถ้าทำด้วยเงิน เรียกว่า ประคำเงิน ถ้าทำด้วยทอง เรียกว่า ประคำทอง ลักษณะพิเศษของประคำหรือประเก้อมสุรินทร์นั้น จะเน้นศิลปะลวดลายต่างๆ มากมาย มีฝีมือประณีตลวดลายเป็นที่แปลกตาประคำที่พบส่วนใหญ่จะเป็นสีดำ เพราะหลังจากทำเสร็จเรียบร้อยแล้วช่างจะต้องเอาไปลวดดำ เพื่อให้ลายที่แกะนั้นเด่นชัดขึ้นความสวยงามของประคำสุรินทร์จะอยู่ที่ลายแกะด้านนอกกับความแวววาวของเนื้อโลหะเงินหมู บ้านที่ทำประคำ คือ บ้านโชค บ้านเขวาสินรินทร์ และบ้านสตอ ตำบลเขวาสินรินทร์อำเภอเขวาสินรินทร์เป็นหมู่บ้านที่สืบสาน

^{๕๑} ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก, พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๕-๒๖.

^{๕๒} พระมหาสมพาน ชาโครและคณะ, การเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำในจังหวัดสุรินทร์, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๒): ๒๖๗-๒๖๘.

ศิลปหัตถกรรมเครื่องประดับประเภทประจำหรือประเก้อม ที่สืบสกุลมากกว่า ๕๐๐ ปีแล้ว ปัจจุบันแทบทุกหมู่บ้านในตำบลเขวาสินรินทร์มีรายได้หลักจากการผลิตและจำหน่ายประจำ ในปัจจุบันการใช้เครื่องประดับของสตรีชาวสุรินทร์เป็นส่วนใหญ่ สุภาพบุรุษจะใช้เป็นส่วนน้อยการแต่งกายของสตรีชาวสุรินทร์นั้น จะใช้ผ้าไหมและจะใส่เครื่องประดับเงินประเก้อม จนมีคำขวัญว่า “นุ่งผ้าไหม ใส่ประเก้อม” ในปัจจุบันการแต่งกายไปในงานพิธีต่างๆ ของชาวสุรินทร์จะนิยมนุ่งผ้าไหมใส่เครื่องประดับเงิน เช่น งานบวชนาค งานแต่งงานประเพณีอื่น

ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก^{๕๓} วิจัยเรื่องพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า สภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือนพบว่า ปัญหาด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีจำกัด ด้านการขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านรายได้ ปัญหาการว่างงาน ประชาชนชุมชนบางส่วนขาดความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้มีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสัมมาชีพโดยการฝึกอาชีพให้มีการฝึกอบรบอาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะได้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เสริม ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือน จึงส่งผลกลุ่มสัมมาชีพให้มีรายได้ผลการความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๘๖ และมีการปรับปรุง การบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการพัฒนาการฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมฝึกอบรบอาชีพในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ ชุมชนได้นำองค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายในครัวเรือน และมีแนวทางจะสร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน จึงส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย และเกิดการแลกเปลี่ยนในชุมชน

รัฐพล ภูมรินทร์พงศ และคณะ^{๕๔} การพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้นำสตรี ชุมชนบ้านสันติสุข ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า ๑) ระยะก่อนปฏิบัติการ ผลการสำรวจความคิดเห็น พบว่ามีความต้องการได้รับการส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมให้กับผู้นำสตรีและกลุ่มแม่บ้าน และช่วยเหลือในการบริหารจัดการกลุ่ม โดยความต้องการได้รับการส่งเสริม ๒ ลำดับแรก ได้แก่ การผลิตน้ำอบไทย การผลิตบุหงารำไป ซึ่งต้องการให้มีการอบรมความรู้ในการผลิตด้วย ๒) ระยะปฏิบัติการ ดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมกัน และฝึกอบรบเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกที่สนใจ โดยมีคณะนักวิจัยและวิทยากรช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ จนสามารถนำไปดำเนินการได้เองและร่วมจัดทำ ตราสัญลักษณ์

^{๕๓} ชมพู อีสริยาวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก, พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์,วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม,๒๕๖๑):๒๕-๒๖.

^{๕๔} รัฐพล ภูมรินทร์พงศ และคณะ,การพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้นำสตรี ชุมชนบ้านสันติสุข ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมือง จังหวัดตาก,วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒(กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒): ๕๕

ฉลาด และบรรจุกัมม์ และการวางแผนการดำเนินงานเชิงธุรกิจและการจัดจำหน่ายของกลุ่ม
 ๓) ระยะติดตามและประเมินผล พบว่า การผลิตและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในเชิงธุรกิจประสบความสำเร็จทำให้เกิดการผลิตอย่างต่อเนื่อง สมาชิกในกลุ่มมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต การตลาด การเงิน การบัญชีและการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง

จรัญญา วงษ์พรหม และ^{๕๕} คณะศึกษาศาสตร์มีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความสุขความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่สามารถสนองตอบต่อคุณภาพชีวิตใน 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา/การเรียนรู้ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมสัจจรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมสานวัยใส่ใจผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยและกลุ่มปฏิบัติการหลักร่วมดำเนินการกับชุมชน เกิดการบูรณาการความรู้และกิจกรรมในชุมชนผ่านการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ร่วมกัน และเกิดความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนโดยการดำเนินการต่อเนื่องของชุมชน ที่ประกอบด้วย แกนนำผู้สูงอายุ คนวัยอื่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน^{๕๖} ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน พบว่า ๑. ผลการศึกษาการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านลักษณะโครงการ และด้านผู้นำ ตามลำดับ ๒.ระดับความสุขของครัวเรือนพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ ในด้านปัจจัยด้านผู้นำพบว่า ผู้นำมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในวิชาชีพ สามารถถ่ายทอด และสื่อสารให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เป็นอย่างดี ในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องมีความ สนใจจริงและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมและขับเคลื่อนโครงการ และในกระบวนการของโครงการจะเป็นลักษณะ การเรียนรู้ร่วมกัน

^{๕๕} จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ,การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ,ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๘ :๔๑

^{๕๖} กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชน,กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย,๒๕๖๒, หน้า ๗.

กীরติวรรณ กัลยาณมิตร และคณะ^{๕๗} ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลบางปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่มี ความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลของ กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

---

^{๕๗} กীরติวรรณ กัลยาณมิตร และคณะ, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร, วารสารรัชตภาคย์ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓๔ พฤษภาคม – มิถุนายน ๒๕๖๓: ๗๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษา การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญการอนุรักษ์การถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพและศึกษาความพึงพอใจการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาสัมมนาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยการวิจัยการวิจัยการวิจัยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ทั้งวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยให้นิสิตครุศาสตร์มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมปฏิบัติการได้ใช้เวลาว่างในการผลิตชิ้นงานและขายหรือนำไปใช้งานในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังนี้

๑. ศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพ แก่เยาวชนและผู้สูงอายุบ้านวังปึง
๒. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการออกแบบประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุบ้านวังปึง เพื่อได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของนิสิตที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านกระบวนการ ด้านดำเนินการและลงมือการปฏิบัติ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ
๓. การสนทนากับผู้เข้าร่วมลงมือปฏิบัติสัมมนาชีพจำนวน ๕๐ คน แยกเป็นเยาวชน ๒๕ คนและผู้สูงอายุ ๒๕ คน เกี่ยวกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ของนิสิตและชิ้นงานที่ฝึกปฏิบัติ แล้วนำมาประมวลเรียบเรียง

๔.เชิงปฏิบัติการ (Action) เป็นช่วงที่นิสิตสร้างการเรียนรู้ด้วยการอธิบายความรู้ การจัดทำเหรียญโปรยทานให้กับกลุ่มเป้าหมายในการลงมือปฏิบัติทำเหรียญโปรยทานด้วยใบหอยรัฐบาล ซึ่งเป็นวัสดุที่มีราคาถูกและเก็บหอยรัฐบาลที่เขาไม่ใช้นำมาทำเป็นเหรียญโปรยทาน

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีพื้นที่ในการเก็บข้อมูลบ้านวังปึง จังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบเจาะจง เยาวชน จำนวน ๒๕ คนและผู้สูงอายุ จำนวน ๒๕ คน รวมทั้งสิ้น ๕๐ คน และนิสิตผู้เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำเหรียญโปรยทานจำนวน ๑๐ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลดังรายละเอียด ดังนี้

๓.๓.๑ ศึกษาเอกสารตำรา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๒ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา

๓.๓.๓ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Expert) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยหาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ หรือนิยามศัพท์ของการวิจัยกับรายการข้อคำถาม (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งในการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจะตัดสินใน 3 กรณี คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ต่อรายการข้อคำถามนั้น ๆ โดยการกำหนดค่าคะแนนดังนี้

+ 1 แทน มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์

0 แทน ไม่แน่ใจว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์

- 1 แทน มีความเห็นว่ามี ไม่สอดคล้องสัมพันธ์

หลังจากนั้น ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC โดยใช้สูตร^๑

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$$IOC = \text{ดัชนีความสอดคล้องความตรงเชิงเนื้อหา}$$

$$\sum R = \text{ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ}$$

^๑ สุวิมล ติรภานันท์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๙.

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 คำนวณค่าเฉลี่ยจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน โดยคัดเลือก
 แบบสอบถามที่มีค่า $IOC \geq .50$ ไว้ใช้ต่อไป ส่วนแบบสอบถามที่มีค่า $IOC \leq .50$ ต้องดำเนินการ
 แก้ไขปรับปรุงหรือตัดทิ้งไป

จากแบบสอบถามงานวิจัย 3 ชุด ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่านคือ ๑. รศ.ฉวีวรรณ
 สุวรรณภา. ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์ และ ผศ.ปัญญา สุนันตา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและ
 ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ หรือนิยามศัพท์ของการวิจัยกับรายการข้อคำถามมาคำนวณหาค่า
 IOC พบว่า แบบสอบถาม จำนวน ๑๒ ข้อ ได้ค่า 1 จำนวน ๘ ข้อ, ได้ค่า 0.60 จำนวน ๔ ข้อ และ
 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามและตัดข้อคำถามบางข้อออก ตามข้อเสนอแนะของ
 ผู้เชี่ยวชาญ

๓.๓.๔ นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและนำแบบสอบถามไป
 ทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตคณะครุศาสตร์เพื่อหาความเชื่อมั่นของ
 แบบสอบถามโดยใช้สูตร การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของ ครอนบาค
 (Cronbach)^๒

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_x^2} \right]$$

เมื่อ α คือ ความเที่ยงของแบบสอบถาม

k คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

σ_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

σ_x^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบทั้งหมด

ได้สัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .๙๖

๓.๓.๔ การปฏิบัติการ (Action Research)

การจัดกิจกรรมการถ่ายทอดสัมมาชีพให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุโดยการ
 ปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อให้ได้เรียนรู้กระบวนการทำเหรียญโปรยทานใบหอยเพื่อส่งเสริม
 คุณภาพชีวิตและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสัมมาชีพที่เหมาะสม สังเกตการณ์เรียนรู้การ
 เข้าร่วมกิจกรรม

๓.๓.๕ ทำการบันทึกด้วยการสังเกต (field note) การเข้าร่วมปฏิบัติของเยาวชนและ
 ผู้สูงอายุ เพื่อบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติการ

^๒ อ่างแก้ว. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ, หน้า ๑๓๖.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

สถานที่ในการเก็บข้อมูลวิจัย

คณะผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมในการถ่ายทอดสัมมนาซีพบ้านวังปึง เป็นการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive) โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ที่มีสภาพสิ่งแวดล้อมและใกล้กับหน่วยงานที่มีผู้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๑. ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาซีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่
๒. ผู้วิจัยใช้สนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) สำหรับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาซีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่
๓. ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตคณะครุศาสตร์จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาซีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ โดยการปฏิบัติการ (Action Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น ๓ ระยะ ดังนี้
  - ระยะที่ ๑ การลงพื้นที่ติดต่อประสานงาน
  - ระยะที่ ๒ เตรียมความพร้อมในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในพื้นที่โรงเรียนบ้านวังปึง
  - ระยะที่ ๓ สร้างการเรียนรู้ โดยให้ความรู้ในเรื่อง การทำเหรียญโปรยทานด้วยวัสดุใบหอยแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง เมื่อได้องค์ความรู้แล้ว นิสิตครุศาสตร์ผู้รู้ในด้านอาชีพ สาธิต ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ให้กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนและผู้สูงอายุได้ลงมือปฏิบัติ
  - ระยะที่ ๔ ประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาซีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุบ้านวังปึง จังหวัดแพร่

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนาผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) สนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการลงมือปฏิบัติด้วยการสังเกตผู้เข้าร่วมปฏิบัติการ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความพึงพอใจการมีส่วนร่วมของนิสิต โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐานร้อยละ และค่าเฉลี่ย^๓

โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

โดย	P	แทน	ค่าร้อยละ
	f	แทน	จำนวนความถี่ที่ต้องการหาค่าร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

โดย	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum$	แทน	ผลรวม
	N	แทน	จำนวนข้อมูลทั้งหมด
	X	แทน	คะแนนหรือข้อมูลแต่ละตัว

---

^๓ สมบูรณ์ สุริยวงศ์.รศ.ดร.และคณะ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: วิสิทธ์พัฒนา จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓๒.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่” ซึ่งเป็นศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่และศึกษาความพึงพอใจการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ เยาวชนและผู้สูงอายุบ้านวังปึง โดยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบการมีส่วนร่วม จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นเยาวชน ๒๕ คน และ ผู้สูงอายุ ๒๕ คน และ โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

๔.๑ กระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

จากการสังเกตการณ์ถ่ายทอดองค์ความรู้ของนิสิตจากการลงพื้นที่บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ นิสิตได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเห็ดยวโพรยทานซึ่งหาวัสดุจากของที่ไม่ใช้มาทำเป็นเห็ดยวโพรยทานเพื่อใช้ในงานมงคลและอวมงคล ซึ่งสามารถเป็นอาชีพเสริมให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ โดยมีการลงทุนที่น้อยมาก และเยาวชนและผู้สูงอายุสามารถทำในเวลาว่างจากการเรียนและการทำงานประจำของตนเองได้ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุส่วนมากจะประกอบอาชีพทำเกษตรถ้าหมดหน้างานเกษตรก็จะว่างงานกัน ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมอยากได้อาชีพเสริมจากการทำงานหลัก ส่วนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความสนใจในการผลิตเห็ดยวโพรยทาน เช่น เพื่อหารายได้พิเศษ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ยากที่เด็กนักเรียนและผู้สูงอายุทำ ซึ่งวัสดุสามารถหาได้ในท้องถิ่น

นิสิตที่ทำการลงพื้นที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิก ได้มีกระบวนการและขั้นตอนกระบวนการในการถ่ายทอดเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกของชาวบ้านในชุมชนบ้านวังปึง ที่ต้องการอาชีพเสริม หลังจากการทำงานหลักด้านการเกษตรชาวบ้านจะว่างงานกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชาวบ้านจะมีรายได้ปีละครั้ง นอกนั้นจะต้องหาอาชีพเสริมเพื่อก่อให้เกิดรายได้หลังจากว่างงาน ซึ่งผู้ดำเนินการได้สอบถามถึงอาชีพเสริมที่ต้องการของชาวบ้านแล้วปรากฏว่า อาชีพเสริมที่ชาวบ้านอยากให้อาจจัดให้คืออาชีพที่มีการลงทุนน้อย เพราะถ้ามีการลงทุนมากไม่สามารถที่จะทำได้ ดังนั้นจึงเสนอจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการทำเห็ดยวโพรยทาน ซึ่งสามารถหาอุปกรณ์ และซื้ออุปกรณ์ได้ง่าย เช่น การทำเห็ดยวโพรยทานจากใบหวยรัฐบาล ซึ่งในชุมชนมีอยู่แล้วก็สามารถหามาสะสมได้ โดยการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปได้ หรือ เห็ดยวโพรยทานที่ทำจากริบป็น เห็ดยวโพรยทางจาก

ไบเตย เป็นต้น จากผู้จัดเห็นว่าการนำใบหอยรัฐบาลมาจัดกิจกรรมมันง่ายสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ และสามารถนำสิ่งที่เหลือใช้มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และเสริมรายได้ด้วย ซึ่งเหรียญโปรยทานจะใช้ได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล อาจจะทำเพื่อบริจาค หรือทำเพื่อหารายได้ก็ได้ เช่นกัน

๒. จัดเตรียมสถานที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยใช้โรงเรียนบ้านวังปึง มีความเหมาะสม เพราะเป็นสถานที่อยู่ในชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้

๓. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ใบหอยรัฐบาลที่ไม่ใช้แล้ว กรรไกร กาวสองหน้า ๐.๕ ซม.แบบบาง โฟม (ใช้หรือไม่ใช้ก็ได้) ๒x๒ ซม. เหรียญบาท

กรรไกร

ใบหวยรัฐบาลที่ไม่ใช้แล้ว

กาวสองหน้าอย่างบาง

โฟมตัดตามขนาดของกระดาด

๔. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำเหรียญโปรยของขนม ของลูกอม มีกระบวนการดังนี้

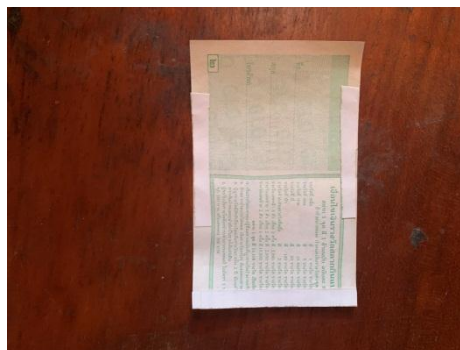
๔.๑ นิสิตให้องค์ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การจัดทำเหรียญโปรยทาน และอธิบายวิธีการทำ และสาธิตการทำเหรียญโปรยทานให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ

๔.๒ ให้นำใบหอยมาตัดขอบให้ได้ขนาด

๔.๓ ตัดกาวสองหน้าด้านหลัง ตัดด้านบนและด้านล่างให้ติดกึ่งกลางตัวเลข

๔.๔ ดึงกระดาษทางด้านบนออกและพับด้านบนและกลางติดกัน

๔.๕ ดึงกระดาษทางด้านในของด้านล่างออกแล้วใช้นิ้วมือรีดให้เรียบโดยให้ตัวเลขอยู่ด้านหน้า

๔.๖ ให้คลื่นกระดาษออกแล้วใส่โฟมและเงินเข้าไปข้างในแล้วดึงกระดาษด้านในออก แล้วใช้มือซ้ายจับด้านข้างกดลงไปเล็กน้อย

๔.๗ ใช้กรรไกรตัดลายด้านบนและด้านล่าง

๔.๒ ผลการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

๔.๒.๑ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ตามจำนวนและร้อยละของตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

ตารางที่ ๑

จำนวนและร้อยละของตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒	๔.๐๐
หญิง	๔๘	๙๖.๐๐
รวม	๕๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ จำแนกตามเพศ พบว่าเป็นเพศหญิง จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๐ เป็นเพศชาย จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๒

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ

บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ

ที่	ประเมินการมีส่วนร่วม	ระดับ						$\bar{X}$
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		
		N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	
	ด้านกระบวนการ							
๑	มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหาชุมชน	๓๐	๖๐.๐๐	๒๐	๔๐.๐๐			๔.๖๐
๒	มีส่วนร่วมประชุมในการวางแผนและการตัดสินใจกิจกรรมสัมมาชีพ	๓๕	๗๐.๐๐	๑๕	๓๐.๐๐			๔.๗๐
๓	มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ	๓๖	๗๒.๐๐	๑๓	๒๖.๐๐	๑	๒.๐๐	๔.๗๐
๔	มีส่วนร่วมในการนำเสนอการจัดกิจกรรมสัมมาชีพ	๔๑	๘๒.๐๐	๙	๑๘.๐๐			๔.๘๒
	รวม	๑๔๒	๗๑	๕๗	๒๘.๕๐	๑	๐.๕๐	๔.๗๑

จากตารางที่ ๒ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมพบว่ามีส่วนร่วมด้านกระบวนการคิดเป็นร้อยละ ๗๑ หรือ ค่าเฉลี่ย ๔.๗๑ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ได้สูงสุดคือมีส่วนร่วมในการนำเสนอการจัดกิจกรรมสัมมาชีพ คิดเป็นร้อยละ ๘๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๒ รองลงมา มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ คิดเป็นร้อยละ ๗๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๐

ตารางที่ ๓

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ

บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ

ที่	ประเมินการมีส่วนร่วม	ระดับ						$\bar{X}$
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		
		N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	
	ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ							
๑	เข้าร่วมปฏิบัติและถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพ	๓๔	๖๘.๐๐	๑๖	๓๒.๐๐			๔.๖๘
๒	ร่วมร่างกายและแรงใจในการจัดการถ่ายทอดสัมมาชีพให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ	๓๙	๗๘.๐๐	๑๑	๒๒.๐๐			๔.๗๘
๓	มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการปฏิบัติ	๓๕	๗๐.๐๐	๑๕	๓๐.๐๐			๔.๗๐
๔	ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือมาตรการของ	๒๗	๕๔.๐๐	๒๒	๔๔.๐๐	๑	๒.๐๐	๔.๕๒

ชุมชนอย่างเคร่งครัด								
รวม	๑๓๕	๖๗,๕๐	๖๔	๓๒.๐๐	๑	๐.๕๐	๔.๖๗	

จากตารางที่ ๓ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗ ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ได้สูงสุด ร่วมร่างกายและแรงใจในการจัดการถ่ายทอดสัมมาชีพให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ ๗๘ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๘ รองลงมา มีส่วนร่วมในการสาธิตการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ ๗๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๗๐

ตารางที่ ๔

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์

ที่	ประเมินการมีส่วนร่วม	ระดับ						X̄
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		
		N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	
	ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์							
๑	ได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้	๓๗	๗๔	๑๓	๒๖			๔.๗๔
๒	ได้ทักษะการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ สัมมนาชีพในชุมชน	๓๖	๗๒	๑๔	๒๘			๔.๗๒
๓	นำองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไปต่อยอดในการทำกิจกรรม	๔๒	๘๔	๘	๑๖			๔.๘๔
๔	นำทักษะที่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง	๔๕	๙๐	๕	๑๐			๔.๙๐
	รวม	๑๖๐	๘๐.๐๐	๔๐	๒๐.๐๐			๔.๘๐

จากตารางที่ ๔ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อที่ได้สูงสุด คือนำทักษะที่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง คิดเป็นร้อยละ ๙๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๙๐ รองลงมา นำองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไปต่อยอดในการทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ ๘๔ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๔

ตารางที่ ๕

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ
บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ รวมทุกด้าน

ที่	ประเมินการมีส่วนร่วม	ระดับ						X̄
		มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		
		N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	N	ร้อยละ	
๑	ด้าน กระบวนการ	๑๔๒	๗๑	๕๗	๒๘.๕๐	๑	๐.๕๐	๔.๗๑
๒	ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ	๑๓๕	๖๗.๕๐	๖๔	๓๒.๐๐	๑	๐.๕๐	๔.๖๗
๓	ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์	๑๖๐	๘๐.๐๐	๔๐	๒๐.๐๐			๔.๘๐
	รวม	๔๓๗	๗๒.๘๓	๑๖๑	๒๖.๘๓	๒	๐.๓๓	๔.๗๓

จากตารางที่ ๕ ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ทั้งสามด้าน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๓ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ รองลงมาด้านกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อเสนอแนะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า

๑. ควรมีการจัดกิจกรรมแบบนี้อีกเพื่อมีอาชีพเสริม
๒. เป็นกิจกรรมที่ดีมาก

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ได้รับองค์ความรู้ในกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของนิสิตซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนดังนี้ คือ ๑.ศึกษาความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของชาวบ้านในชุมชนบ้านวังปึง ๒.จัดเตรียมสถานที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ๓.จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ๔.การถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเหรียญโปรยทาน มีกระบวนการและขั้นตอนในการทำเหรียญโปรยทานจากเศษวัสดุใบหอย และได้ทราบผลของการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๓ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ รองลงมา ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วม

ร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ และด้านกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่” ซึ่งเป็นศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่และศึกษาความพึงพอใจการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ เยาวชนและผู้สูงอายุบ้านวังปึง โดยได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นเยาวชน ๒๕ คน และ ผู้สูงอายุ ๒๕ คน โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ศึกษากระบวนการการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

จากการสังเกตการณ์ถ่ายทอดองค์ความรู้ของนิสิตจากการลงพื้นที่บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ นิสิตได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเหรียญโปรยทานซึ่งหาวัสดุจากของที่ไม่ใช้มาทำเป็นเหรียญโปรยทานเพื่อใช้ในงานมงคลและอวมงคล ซึ่งสามารถเป็นอาชีพเสริมให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ โดยมีการลงทุนที่น้อยมาก และเยาวชนและผู้สูงอายุสามารถทำในเวลาว่างจากการเรียนและการทำงานประจำของตนเองได้ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุส่วนมากจะประกอบอาชีพทำเกษตร ถ้าหมดหน้างานเกษตรก็จะว่างงานกัน ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมอยากได้อาชีพเสริมจากการทำงานหลัก ส่วนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความสนใจในการผลิตเหรียญโปรยทาน เช่นเพื่อหารายได้พิเศษ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ยากที่เด็กนักเรียนและผู้สูงอายุทำ ซึ่งวัสดุสามารถหาได้ในท้องถิ่น ถ้าใช้วัสดุเป็นรีปบิ้นก็มีราคาไม่สูงมากนัก

นิสิตที่ทำการลงพื้นที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิก ได้มีกระบวนการและขั้นตอนกระบวนการในการถ่ายทอดเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สมาชิกของชาวบ้านในชุมชนบ้านวังปึง ที่ต้องการอาชีพเสริม หลังจากการทำงานหลักด้านการเกษตรชาวบ้านจะว่างงานกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชาวบ้านจะมีรายได้ปีละครั้ง นอกนั้นจะต้องหาอาชีพเสริมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ หลังจากว่างงาน ซึ่งผู้ดำเนินการได้สอบถามถึงอาชีพเสริมที่ต้องการของชาวบ้านแล้วปรากฏว่า อาชีพเสริมที่ชาวบ้านอยากให้อาจจัดให้คืออาชีพที่มีการลงทุนน้อย เพราะถ้ามีการลงทุนมากไม่สามารถที่จะทำได้ ดังนั้นจึงเสนอจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการทำเหรียญโปรยทาน ซึ่งสามารถหาอุปกรณ์ และซื้ออุปกรณ์

ได้ง่าย เช่น การทำเหรียญโปรยทานจากใบหอยรัฐบาล ซึ่งในชุมชนมีอยู่แล้วก็สามารถหามาสะสมได้ โดยการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปได้ หรือ เหรียญโปรยทานที่ทำจากริบบิ้น เหรียญโปรยทานจากใบเตย เป็นต้น จากผู้จัดเห็นว่า การนำใบหอยรัฐบาลมาจัดกิจกรรมมันง่ายสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ และสามารถนำสิ่งที่เหลือใช้มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และเสริมรายได้ด้วย ซึ่งเหรียญโปรยทานจะใช้ได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล อาจจะทำเพื่อบริจาค หรือทำเพื่อหารายได้ก็ได้เช่นกัน

๒. จัดเตรียมสถานที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยใช้โรงเรียนบ้านวังปึง มีความเหมาะสม เพราะเป็นสถานที่อยู่ในชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้

๓. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ใบหอยรัฐบาลที่ไม่ใช้แล้ว กรรไกร กาวสองหน้า ๐.๕ ซม.แบบบาง โฟม (ใช้หรือไม่ใช้ก็ได้) ขนาดประมาณ ๒x๒ ซม. เหรียญบาท

๔. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำเหรียญโปรยทานของขนม ซองลูกอม มีกระบวนการดังนี้

๔.๑ นิสิตในห้องควรรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การจัดทำเหรียญโปรยทาน และอธิบายวิธีการทำ และสาธิตการทำเหรียญโปรยทานให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ

๔.๒ ให้นำใบหอยมาตัดขอบให้ได้ขนาด

๔.๓ ตัดกาวสองหน้าด้านหลัง ตัดด้านบนและด้านล่างให้ติดกึ่งกลางตัวเลข

๔.๔ ดึงกระดาษกาวด้านบนออกและพับด้านบนและกลางติดกัน

๔.๕ ดึงกระดาษกาวด้านในของด้านล่างออกแล้วใช้นิ้วมือนวดให้เรียบโดยให้ตัวเลขอยู่ด้านหน้า

๔.๖ ให้คลี่กระดาษออกแล้วใส่โฟมและเงินเข้าไปข้างในแล้วดึงกระดาษกาวด้านในออกแล้วใช้มือซ้ายจับด้านข้างกดลงไปเล็กน้อย

๔.๗ ใช้กรรไกรตัดลายด้านบนและด้านล่าง

๕.๑.๒ ศึกษาการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

๑. ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ตามจำนวนและร้อยละของตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศพบว่าเป็นเพศหญิง จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๐ เป็นเพศชาย จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๐๐ ตามลำดับ

๒. ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ พบว่า

ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมพบว่ามีส่วนร่วมด้านกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๗๑ หรือ ค่าเฉลี่ย ๔.๗๑ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ได้สูงสุดคือ มีส่วนร่วมในการนำเสนอ

การจัดกิจกรรมสัมมนาชีพ ร้อยละ ๘๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๒ รองลงมา มีโอกาสแสดงความ
 คิดเห็นและเสนอแนะ ร้อยละ ๗๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๐

ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมด้านการ
 ดำเนินการและลงมือปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗ ถ้าพิจารณาเป็นราย
 ข้อ ข้อที่ได้สูงสุด ร่วมร่างกายและแรงใจในการจัดการถ่ายทอดสัมมนาชีพให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ
 ร้อยละ ๗๘ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๘ รองลงมา มีส่วนร่วมในการสาธิตการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ
 ๗๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๗๐

ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมด้านการมี
 ส่วนร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อที่ได้
 สูงสุด คือนำทักษะที่ได้มีร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง คิดเป็นร้อยละ ๙๐ หรือ
 คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๙๐ รองลงมา นำองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไปต่อยอดในการทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ
 ๘๔ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๔

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพของ
 เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ รวมทุกด้าน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมทุกด้าน
 คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๓ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด
 คือด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ รองลงมาด้าน
 กระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการจัดกิจกรรมแบบนี้อีกเพื่อมีอาชีพเสริม
๒. เป็นกิจกรรมที่ดีมาก

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๑.๑ ศึกษากระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง
 จังหวัดแพร่ จากการสังเกตการณ์ถ่ายทอดองค์ความรู้ของนิสิตจากการลงพื้นที่บ้านวังปึง จังหวัดแพร่
 นิสิตได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเหรียญโปรยทานซึ่งหาวัสดุจากของที่ไม่ใช้มาทำเป็นเหรียญ
 โปรยทานเพื่อใช้ในงานมงคลและอวมงคล ซึ่งสามารถเป็นอาชีพเสริมให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ โดยมี
 การลงทุนที่น้อยมาก และเยาวชนและผู้สูงอายุสามารถทำในเวลาว่างจากการเรียนและการทำงาน
 ประจำของตนเองได้ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เป็นผู้สูงอายุส่วนมากจะประกอบอาชีพทำเกษตร
 ถ้าหมดหน้างานเกษตรก็จะว่างงานกัน ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมอยากได้อาชีพเสริมจากการทำงาน
 หลัก ส่วนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความสนใจในการผลิตเหรียญโปรยทาน เช่นเพื่อหารายได้พิเศษ

ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ยากที่เด็กนักเรียนและผู้สูงอายุทำ ซึ่งวัสดุสามารถหาได้ในท้องถิ่น ถ้าใช้วัสดุเป็น วัสดุพื้นบ้านก็มีราคาไม่สูงมากนัก

นิสิตที่ทำการลงพื้นที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพ มีกระบวนการและขั้นตอน กระบวนการในการถ่ายทอดเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของชาวบ้าน

ในชุมชนบ้านวังปึง ที่ต้องการอาชีพเสริม หลังจากการทำงานหลักด้านการเกษตรชาวบ้านจะว่างงานกันเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชาวบ้านจะมีรายได้ปีละครั้ง นอกนั้นจะต้องหาอาชีพเสริมเพื่อก่อให้เกิด รายได้หลังจากว่างงาน ซึ่งผู้ดำเนินการได้สอบถามถึงอาชีพเสริมที่ต้องการของชาวบ้านแล้วปรากฏว่า อาชีพเสริมที่ชาวบ้านอยากให้ออกมาให้คืออาชีพที่มีการลงทุนน้อย เพราะถ้ามีการลงทุนมากไม่สามารถที่ จะทำได้ ดังนั้นจึงเสนอจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการทำเหรียญโปรยทาน ซึ่งสามารถหาอุปกรณ์ และซื้อ อุปกรณ์ได้ง่าย เช่น การทำเหรียญโปรยทานจากใบหอยรัฐบาล ซึ่งในชุมชนมีอยู่แล้วก็สามารถหามา สะสมได้โดยการขอรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปได้ หรือ เหรียญโปรยทานที่ทำจากริบบิ้น เหรียญโปรย ทานจากใบเตย เป็นต้นสอดคล้องกับทฤษฎีของ WHO and UNICEF^๑ ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการดำเนิน กิจกรรมไว้ ๔ ขั้นตอนดังนี้ ๑) การวางแผนประชาชนต้องมีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับ ความสำคัญต้องเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร ๒) การดำเนินงาน ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารการใช้ทรัพยากร ๓) การใช้ประโยชน์ ประชาชน ต้องนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และการ ควบคุมทางสังคม และ ๔) การได้รับประโยชน์ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ จากชุมชน ในพื้นฐานที่เท่าเทียมกันซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวสังคมหรือในรูปวัตถุก็ได้ จากผู้จัดเห็น ว่าการนำใบหอยรัฐบาลมาจัดกิจกรรมมันง่ายสำหรับเยาวชนและผู้สูงอายุ และสามารถนำสิ่งที่เหลือใช้ มาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์และเสริมรายได้ด้วย ซึ่งเหรียญโปรยทานจะใช้ได้ทั้งงานมงคลและ อวมงคล อาจจะทำเพื่อบริจาค หรือทำเพื่อหารายได้ก็ได้ เช่นกัน

๒. จัดเตรียมสถานที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้โดยใช้โรงเรียนบ้านวังปึง มีความเหมาะสม เพราะเป็นสถานที่อยู่ในชุมชน เยาวชนและผู้สูงอายุ สามารถเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมได้

๓. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ใบหอยรัฐบาลที่ไม่ใช้แล้ว กรรไกร กาวสองหน้า ๐.๕ ซม.แบบบาง โฟม (ใช้หรือไม่ใช้ก็ได้) ขนาดประมาณ ๒x๒ ซม. เหรียญบาท

๔. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการทำเหรียญโปรยของขนม ซองลูกอม มีกระบวนการดังนี้

นิสิตให้องค์ความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์การจัดทำเหรียญโปรยทาน และอธิบายวิธีการทำ

^๑ WHO and UNICEF, Report of the international conference on primary health care, (New York: N.P.Press,1978), 41

และสาธิตการทำเหรียญโปรยทานให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ ให้นำใบหอยมาตัดขอบให้ได้ขนาด ตัด กาวสองหน้าด้านหลัง ตัดด้านบนและด้านล่างให้ติดกึ่งกลางตัวเลข ตีกระดาษกาวด้านบนออกและ พับด้านบนและกลางติดกัน ตีกระดาษกาวด้านในของด้านล่างออกแล้วใช้นิ้วมือรีดให้เรียบโดยให้ ตัวเลขอยู่ด้านบน ให้เคลือบกระดาษออกแล้วใส่ฟิมและเงินเข้าไปข้างในแล้วตีกระดาษกาวด้านในออก แล้วใช้มือซ้ายจับด้านข้างกดลงไปเล็กน้อย ใช้กรรไกรตัดลายด้านบนและด้านล่างสอดคล้องกับทฤษฎี ของชัชยงค์ พรหมวงศ์^๒ กล่าวว่า เป็นสองลักษณะทั้งแนวคิดอนุรักษ์นิยมและแนวคิดเสรีนิยม ซึ่ง สรุปลงได้ดังนี้ การสอนโดยการให้เรียนรู้ธรรมชาติให้เห็นตัวอย่างและการสาธิต การสอนด้วยการพูด การสังเกตของจริง

๕.๑.๒ ศึกษาการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชน และผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่

๑. ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของ เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ ตามจำนวนและร้อยละของตอบแบบสอบถาม จำแนก ตามเพศพบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๐ เป็นเพศชาย จำนวน ๒ คน คิด เป็นร้อยละ ๔.๐๐ ตามลำดับ

๒. ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชน และผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ พบว่า ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมพบว่ามีส่วนร่วมคิดเป็น ร้อยละ ๗๑ หรือ ค่าเฉลี่ย ๔.๗๑ พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ได้สูงสุดคือ มีส่วนร่วมในการนำเสนอ การจัดกิจกรรมสัมมาชีพ ร้อยละ ๘๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๒ รองลงมา มีโอกาสแสดงความ คิดเห็นและเสนอแนะ ร้อยละ ๗๒ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๐ ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗ ถ้าพิจารณาเป็น รายข้อ ข้อที่ได้สูงสุด ร่วมแรงกายและแรงใจในการจัดการถ่ายทอดสัมมาชีพให้กับเยาวชนและ ผู้สูงอายุ ร้อยละ ๗๘ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๘ รองลงมา มีส่วนร่วมในการสาธิตการปฏิบัติ คิดเป็น ร้อยละ ๗๐ หรือคิดเป็นร้อยละ ๔.๗๐ ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ ร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ ถ้าพิจารณาเป็นรายข้อที่ได้ สูงสุด คือนำทักษะที่ได้มีร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง คิดเป็นร้อยละ ๙๐ หรือ คิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๙๐ รองลงมา นำองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไปต่อยอดในการทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ ๘๔ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๔

^๒ ชัชยงค์ พรหมวงศ์, เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ ๑, ๖-๑๓. (กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๘-๑๙.

ผลประเมินการมีส่วนร่วมของนิสิตต่อถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพของเยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ รวมทุกด้าน โดยภาพรวมพบว่า มีส่วนร่วมทุกด้านคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๓ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ มีความสอดคล้องกับกลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชนพบว่าความสำเร็จการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านลักษณะโครงการ และด้านผู้นำ ตามลำดับ ๒.ระดับความสุขของครัวเรือนพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ ในด้านปัจจัยด้านผู้นำพบว่า ผู้นำมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในวิชาชีพ สามารถถ่ายทอด และสื่อสารให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เป็นอย่างดี ในด้านปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องมีความ สนใจจริงและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมและขับเคลื่อนโครงการ และในกระบวนการของโครงการจะเป็นลักษณะ การเรียนรู้ร่วมกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ ๘๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ รองลงมาด้านกระบวนการ คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ หรือคิดเป็นค่าเฉลี่ย ๔.๖๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จากการทำวิจัย ชาวบ้านมีความสนใจในการพัฒนาอาชีพเสริมรายได้กันเป็นส่วนใหญ่ และอยากจะมีภารกิจกรรมอาชีพที่หลากหลาย ควรมีการสนับสนุนให้มีการฝึกประสบการณ์การถ่ายทอดในการลงพื้นที่ในชุมชนให้มากและสำรวจพื้นที่ในชุมชนว่าแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการพัฒนาอาชีพในด้านใดบ้าง โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาความต้องการอาชีพเสริมของชุมชนเพื่อยกระดับรายได้
- ๒) ควรศึกษาการเสริมสร้างอาชีพของชุมชนให้ยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

- กนกกร จีนา และอลงกรณ์ คูตระกูล.กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน:
กรณีศึกษา โครงการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง,วารสาร
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๖๓-๖๔.
กมล ชูทรัพย์และเสถียร เหลืองอร่าม. อ้างถึงใน พระนิเวศ พริ้มพราย, “การศึกษาความพึงพอใจ
ของผู้ใช้บริการทั่วรัฐสุขภาพโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง”, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย:มหาวิทยาลัย ศิลปากร, ๒๕๕๒.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย,มาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ,
http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1/std210550/24/4.pdf วันที่ ๑๑ เมษายน
๒๕๖๔.
- กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชน. **ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จการ
ขับเคลื่อนสัมมาชีพ ชุมชน**.กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย,๒๕๖๒.
- โกวิทย์ พวงงาม. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, ๒๕๕๐.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.). **การสร้างความพึงพอใจต่อการรับบริการของ
ประชาชน**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๗.
- จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ. **การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ**,ฉบับ
ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนกันยายน –
ธันวาคม ๒๕๕๘ :๔๑
- โจเซฟ ดี. โนแวก และโกวิน ดี. บ็อบ. **ศิลปะการเรียนรู้**, แปลโดย ดร.สวณิต ยมาภัย และ ดร.สวัสดี
ปทุมราช. งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ อันดับปีที่ ๑๓๖.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๓๔.
- ชนิดา ทองมณโฑ. “**การบริหารจัดการในโรงพยาบาลเฉพาะทางที่ส่งผลต่อความพึงพอใจ ของผู้
ให้บริการ**”.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.
- ชมพู อีสริยาวัฒน์ และจิตารัตน์ คิมกระโทก. **พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่ม
รายได้ ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์**, วารสารการบริหาร
การปกครองและนวัตกรรม ท้องถิ่น : ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๕-๒๖.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. **เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาการการสอน หน่วยที่ ๑, ๖-๑๓**. กรุงเทพมหานคร :
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔.
- ชาญชัย ยมดิษฐ์. **เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท หลักพิมพ์ จำกัด,
๒๕๔๘.

เชลลีย์ (Shelley), “ความหมายความพึงพอใจ”, <www. Stou.ac . th / Thai / Schools / slw/Webboard / Question. Asp? GID = 50 – 56 k7>, September 2014.

ถวิลวดีบุรีกุล. การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ทิตินา แคมมณี, ศาสตร์การสอนเพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕. เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช , ๒๕๓๙.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด , ๒๕๔๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๘. พระมหาสมปาน ชาโคโรและคณะ. การเสริมสร้างสัมมาชีพของชุมชนผู้ประกอบการค้าขายประจำ **ใน จังหวัดสุรินทร์**, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๒): ๒๖๗-๒๖๘.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. อ้างถึงใน พระนิเวศ พรหมพราย, “การศึกษาความพึงพอใจของ **ผู้ใช้บริการทั่วรัฐสุขภาพโรงพยาบาลหลวงพ่อบึง**”, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒.

ยงยุทธ เกษสาคร. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ Leadership and Motivation Techniques**, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑ .

รัฐพล ภูมรินทร์พงศ์ และคณะ. การพัฒนาอาชีพกลุ่มผู้นำสตรี ชุมชนบ้านสันติสุข ตำบลน้ำร้อน **อำเภอ เมือง จังหวัดตาก**,วารสารวิชาการรับใช้สังคม มทร.ล้านนา ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒(กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒):๕๕

ศศิธร แม้นสงวน และคณะ. “ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อเทศบาลตำบลแม่หลาย **อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่**”.สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

สถิต วงศ์สรรค. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์, ๒๕๒๕.

สมบุรณ์ สุริยวงศ์.รศ.ดร.และคณะ. **ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: วิสิทธิ์พัฒนา จำกัด, ๒๕๔๒.

สมพงษ์ เกษมสิน.อ้างใน,ประภาพันท์ พลายจันทร์. “ความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้ **ทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** ”. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๕๕.” http://opdc.go.th//special.php?spc_id=2&content_id=156 ๑๒ เมษายน ๒๕๖๔.

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนชมรมการพัฒนาชุมชน, การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, มปป..

สุวิมล ทิรกานันท์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

เสรี พงศ์พิศ. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ ๑,๒. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๖.

องค์การถ่ายทอดความรู้และเป็นส่วนร่วมกับงานวิจัยโปรตอนจากทวีปยุโรป (เอกสารอัดสำเนา) อนุรักษ์ก๊กผล, การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑, พิมพ์ครั้งที่ ๒, ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต, ๒๕๕๖.

อรพินท์ บุณนาค และอัจฉรา เอ็นซ์. “สรุปผลการวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนต่อศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาลชุมชนในสังกัดกรุงเทพมหานคร”. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๓๘.

อรอนงค์ ววงค์. วัฒนธรรมศึกษา, กรุงเทพมหานคร: มหাজุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.

De Cecco, P. John, *The Psychology of Learning and Instruction : Education Psychology*, (Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N., I., 1986), อ้างใน ประสาท อิศรปริดา, *ธรรมชาติ และกระบวนการเรียนรู้*.

G.W. Allport, P.E. Vernon and Q Lindzey, *A Scale for Measuring the Dominant Interests in Personality*, Boston : Houghton Mifflin, 1960, อ้างใน รศ. ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาการศึกษา*.

H.W. Bemard, *Psychology of Learning*, (New York: McGRAW-Hill Book Company, Inc., 1972), อ้างในประสาท อิศรปริดา, *ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้*..

<https://sites.google.com/site/chaibadanbon/home/keiyw-kab-phumipayya/krabwnkar-thaythxd>, ๑๘ เมษายน ๒๕๖๔

uper User, การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวบ้าน

<http://krutermsak.in.th/index.php/2016-09-13-22-18-41/2-uncategorised/37-3> ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

United Nation, *Popaler Participation In Decision Making For Development*, อ้างใน

สิริพัฒน์ ลากิจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุน
การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”.

Vroom, V. H. **Work and Motivation**. Florida: Robert E. Krieger Publishing Co., 1984.

W.J.Mc Keachie and C.L. Doyle, **Psychology**, Addison-Wealey Publishing Company,
Imc., 1967, อ้างใน รศ. ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาการศึกษา**.

WHO and UNICEF, Report of the international conference on primary health care,
New York: N.P.Press, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัย

แบบประเมิน

การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่
ส่วนที่ ๑ ปัจจัยของผู้ตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องวงเล็บ ( ) ให้ตรงกับ
สภาพความเป็นจริง

เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

ตอนที่ ๒ การประเมินการมีส่วนร่วม

กรุณาขีดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ที่	ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย ที่สุด
	ด้านกระบวนการ					
๑	มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหาชุมชน					
๒	มีส่วนร่วมประชุมในการวางแผนและการตัดสินใจ กิจกรรมสัมมนาชีพ					
๓	มีโอกาสดแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะ					
๔	มีส่วนร่วมในการนำเสนอการจัดกิจกรรมสัมมนาชีพ					
	ด้านการดำเนินการและลงมือปฏิบัติ					
๑	เข้าร่วมปฏิบัติและถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพ					
๒	ร่วมแรงกายและแรงใจในการจัดการถ่ายทอดสัมมนาชีพ ให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ					
๓	มีส่วนร่วมในการสาธิตการปฏิบัติ					
๔	ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือมาตรการของชุมชนอย่างเคร่งครัด					
	ด้านการมีส่วนร่วมรับประโยชน์					
๑	ได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดองค์ความรู้					
๒	ได้ทักษะการเข้าร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมนาชีพในชุมชน					
๓	นำองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดไปต่อยอดในการทำกิจกรรม					
๔	นำทักษะที่ได้มีส่วนร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง					

ขอขอบคุณที่ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมการวิจัย

ภาพกิจกรรมวิจัย

ภาคผนวก ค
การรับรองผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ภาคผนวก ง
ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบการวิจัย

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ผลงานที่ คาดว่าจะ ได้รับ	รายละเอียด ของ ผลผลิต	จำนวนนับ						หน่วย นับ	ผลลัพธ์ที่คาด ว่าจะได้รับ	ผลกระทบที่ คาดว่าจะได้รับ
		ปี 256 4	ปี 256 5	ปี 256 6	ปี 256 7	ปี 256 8	รวม			
๑. บทความ วิจัย และ รายงาน การวิจัย	ได้ บทความ วิจัย และ รายงานการ วิจัย	๑ ๓	-					บทความ ๓ เล่ม	ได้รายงานการ วิจัยและ บทความวิจัย การมีส่วนร่วม ของนิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัดแพร่	มีรายงานการวิจัย และบทความวิจัย การมีส่วนร่วม ของนิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัดแพร่
๒. องค์ ความรู้	๑. องค์ ความรู้ การมีส่วน ร่วมของนิสิต	๑						๑ เล่ม	ได้องค์ความรู้ การมีส่วนร่วม ของนิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัด แพร่	มีองค์ความรู้การ มีส่วนร่วมของ นิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัดแพร่
๓. การ ถ่ายทอด และ นำไปใช้ ประโยชน์	บทความ วิชาการ บทความวิจัย เพื่อเสนอ ตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการใน ฐานข้อมูล TCI	๑						เรื่อง	ได้การมีส่วนร่วม ของนิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัดแพร่	การมีส่วนร่วม ของนิสิตต่อการ ถ่ายทอดองค์ ความรู้สู่สมาชิก แก่เยาวชนและ ผู้สูงอายุ บ้าน วังปึง จังหวัดแพร่

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรอนงค์ วุวงศ์
(ภาษาอังกฤษ) Assistant Professor Dr.Onanong Woowong
๒. รหัสประจำตัวผู้วิจัย ๐๐๐๘๗๖๔๓
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๔. ประวัติการศึกษา

๑. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาบัญชีทั่วไป จากโรงเรียนศรีธนาพานิชยการเชียงใหม่
๒. ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) เอกการจัดการทั่วไป สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์
๓. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) เอกหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. Ph.D. Psychology มหาวิทยาลัยมคอ

๕. ประสบการณ์ทางวิชาการ/งานเอกสาร

๑. หนังสือ “วันไหว้ครู” รวบรวมและเรียบเรียงโดย นางฉวีวรรณ สุวรรณภา และนางสาวอรอนงค์ วุวงศ์ พิมพ์ที่เมืองแพร่การพิมพ์ จำนวน ๗๐๐ เล่ม ๒๔ หน้า
๒. บทความเชิงวิชาการ เรื่อง “ห้องเที่ยวแดนจิงโจ้” ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาฯ วิทยาเขตแพร่ ISBN ๑๖๘๕-๕๑๔๐ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๖ ประจำเดือน พฤษภาคม-ตุลาคม ๒๕๕๕ หน้า ๓๒-๕๒
๓. คู่มือ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน. รวบรวมและเรียบเรียงโดยพระมหาสิริรัตน์ สิริธมโม และคณะ. ห้างหุ้นส่วนเมืองแพร่การพิมพ์. ๒๕๕๖.
๔. บทความเชิงวิชาการ เรื่อง “ท่องเที่ยวสาธารณประชาชนจีน” ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬาฯ วิทยาเขตแพร่ ISBN ๑๖๘๕-๕๑๔๐ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๙ ประจำเดือน มีนาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗. หน้า ๓๗-๔๙.
๕. บทความวิชาการ เรื่อง “ตะวันฉายแห่งความสำเร็จ” ตีพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์พระมนัสชัย พลเยี่ยม. ๒๕๕๗
๖. บทความวิจัย เรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ เกรียงศักดิ์ พงศ์คำ อรอนงค์ วุวงศ์ และฉวีวรรณ สุวรรณภา วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร ISSN๑๖๘๖-๓๖๙๐ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ มกราคมมิถุนายน ๒๕๕๘ หน้า ๑๙-๓๘.
๗. เอกสารประกอบการสอน วิชาเทคนิคการศึกษาระดับอุดมศึกษา โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๘, ISBN ๙๗๘-๙๗๔-๓๖๔-๙๙๓-๖ (เขียนร่วม)

๘.เอกสารประกอบการสอน วิชา การบริหารจัดการในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่,๒๕๕๘

๙.หนังสือ วัฒนธรรมศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๙,ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๓๐๐-๒๕๘-๗

๖. ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ : ระบุสถานภาพในการทำวิจัยว่า เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมในแต่ละเรื่อง

๑. งานวิจัยที่ทำ เสร็จแล้ว : ชื่อเรื่องและสถานภาพในการทำวิจัย

เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการให้การศึกษาแก่ชุมชนในจังหวัดแพร่” ๒๕๕๔

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “ประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ๒๕๕๖

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง “ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ๒๕๕๗

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง “ประเมินผลการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ๒๕๕๗

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง “ศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการตามทัศนะของผู้นำชุมชนในจังหวัดแพร่” ๒๕๕๘

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการวิจัย

เรื่อง “ศึกษาสภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยบ้านดงตำบลดสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ๒๕๕๙

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง “ ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” ๒๕๕๗

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง “ ศึกษาสภาพปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จังหวัดแพร่” ๒๕๔๘

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง “ สถานการณ์และมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพ
ติดของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดแพร่” ๒๕๔๙

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง ประสิทธิภาพการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาจังหวัดแพร่ ๒๕๕๐

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและพระสงฆ์ในการส่งเสริม
การเรียนรู้ของพระนิสิตในจังหวัดแพร่ ๒๕๕๑

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการใช้บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๓

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๔

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จังหวัดแพร่ ปี ๒๕๕๕

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง ประเมินความพึงพอใจการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ปี ๒๕๕๕

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง พัฒนาการเรียนรู้ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ คณะครุศาสตร์ โดยใช้
กระบวนการเรียนการสอนแบบ GI (Group Investigation) ปี ๒๕๕๖

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง ประเมินความพึงพอใจการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ของ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ปี ๒๕๕๖

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง แนวทางการแก้ปัญหาการไม่ส่งงานของนิสิตรายวิชา การบริหาร

จัดการชั้นเรียน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ ๒๕๕๗

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง ประเมินความพึงพอใจการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ปี ๒๕๕๗

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง การบูรณาการการเรียนการสอนรายวิชาเทคนิคการศึกษาระดับอุดมศึกษา

โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ประจำปี ๒๕๕๘

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง การมีส่วนร่วมการเรียนการสอนพิเศษของนิสิตรายวิชาเทคนิคการศึกษาระดับ

อุดมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตแพร่ ประจำปี ๒๕๕๙

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง ชุดโครงการ บทบาทการเชื่อมโยงภูมิภาคของพระมหาเถระในล้านนา

ประจำปี ๒๕๖๐

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง อาหารพื้นบ้าน: กระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

และจริยธรรมทางสังคมในชุมชนภาคเหนือ ประจำปี ๒๕๖๐

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง ชุดโครงการวิสาหกิจชุมชนเมืองแพร่ : องค์กรความรู้และการจัดการเชิง

เครือข่ายเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน ประจำปี ๒๕๖๐

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย

เรื่อง ประเมินคุณภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนของนิสิตชั้นปีที่

๔ สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา

เขตแพร่ ๒๕๖๓

สถานภาพในการทำวิจัย: หัวหน้าโครงการ

เรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของเยาวชนและผู้สูงอายุในกลุ่มจังหวัด

ล้านนา ๒๕๖๔

สถานภาพในการทำวิจัย: ผู้วิจัย